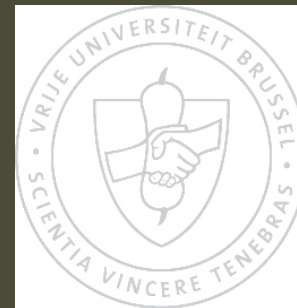

Vrije Universiteit Brussel

De rol van erkenning voor de Koerdische Diaspora in België: Separatie versus Integratie van Biculturele Identiteiten

Eindverhandeling tot master in de psychologie
Student: Katrin Amshoff
Promotor: Prof. Dr. Helga De Valk
Organisatie: Koerdisch Instituut
Academiejaar: 2013-2014

FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

Richting: 2MA Klinische psychologie-Profiel Levenslooppсихologie

De rol van erkenning voor de Koerdische Diaspora in België: Separatie versus Integratie van Biculturele Identiteiten

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Licentiaat in de Master of
Science in de Psychologie door

Katrin Amshoff

Academiejaar 2013-2014

Promotor en begeleider: Prof. Dr. Helga De Valk

Aantal woorden: 17.161

Vrije Universiteit Brussel

Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen

Academiejaar 2013/2014

SAMENVATTING MASTERPROEF

(na het titelblad inbinden in de masterproef + 1 keer een afzonderlijk A4-blad)

Naam en voornaam: Amshoff Katrin

Rolnr.: 0106758

KLIN	X
AO	☐
ONKU	☐
AGOG	☐

Titel van de Masterproef:

De rol van erkenning voor de Koerdische Diaspora in België: Separatie versus Integratie van Biculturele Identiteiten

Promotor: Prof. Dr. Helga De Valk

Samenvatting:

Dit onderzoek gaat de rol van de identiteitsdreiging door maatschappelijke assimilatiegerichte ideologieën op de identiteitsvorming van tweede generatie migranten van Koerdische afkomst in België belichten. Migratie brengt steeds intercultureel contact met zich mee, gelinkt aan maatschappelijke discourses zoals de ideologie van assimilatie of het multiculturalisme. Deze doen uitspraken over de erkenning van de culturele diversiteit en hebben impact op gedrag en identiteitsvorming van deze migranten. De tweede generatie van de Koerdische etnische minderheidsgroep vormt een interessante casus vermits dit volk een lange geschiedenis van onderdrukking kende die tot vandaag gekenmerkt is door assimilatie. Branscombe, Schmitt en Harvey (1999) stellen met hun 'Rejection Identification Model' dat identiteitsdreiging tot conflict leidt, waardoor de etnische identificatie versterkt en personen zich afkeren tegen de nationale identiteit. Dit leidt volgens Berry's 'acculturatiemodel' (1990) tot een separatieacculturatie. In dit onderzoek werd bekeken (1) welke acculturatie strategieën door Koerdische jongvolwassenen van de tweede generatie bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit worden gehanteerd en (2) hoe de deze georganiseerd zijn. Daarnaast werd nagegaan welke rol de door de jongere

geëvalueerde erkenning (of discriminatie) van de Koerdische minderheidsgroep speelt voor identiteit. Dit mixed-method onderzoek werd afgenomen bij tien Koerdische jongvolwassenen uit Vlaanderen. Het bestond uit meerdere vragenlijsten (Bicultural acculturation Scale; Bicultural identity orientation Scale; Perceived discrimination Scale), semigestructureerde interviews en een 'photo elicitation'. De data werd in een deductief-inductief proces geanalyseerd en leverde gevarieerde resultaten op: zowel separatie als integratie en assimilatie zijn mogelijke acculturatiestrategieën om met miserkenning en discriminatie om te gaan. Vooral de variabiliteit aan bevindingen maakte het procesmatige karakter van identiteit duidelijk. Zo blijkt dat, afhankelijk van de omstandigheden, identiteit voortdurend gecreëerd en hercreëerd wordt.

Dankwoord

In eerste instantie had ik graag de deelnemers van het onderzoek bedankt voor hun hulp, medewerking en steun. Ik wil mij vooral bedanken voor de openheid en het vertrouwen dat de deelnemers toebrachten naar mij en de mogelijkheid die zij mij boden om hun leefwereld in te duiken. Ook voor de moeite die ze deden om te helpen met het vinden van deelnemers. Ik stel deze inzet enorm op prijs.

Daarnaast had ik graag Prof. Dr. Helga De Valk bedankt voor de mogelijkheid om het onderwerp samen te onderzoeken. Zonder haar kritische blik, inzichten en goede raad zou deze masterproef nooit tot stand zijn gekomen.

Het vinden van respondenten bleek één van de grootste uitdagingen te zijn. Daarom wil ik hiervoor het Koerdische instituut bedanken die mij hiermee geholpen heeft.

Ten slotte had ik graag alle mensen die mij geholpen en gesteund hebben met het schrijven van mijn thesis bedankt. Hierbij gaat mijn speciale dank aan Niko die mij vooral emotioneel gesteund heeft.

Tenslotte bedank ik ook de wetenschapswinkel en vooral Jozefiene De Marree voor alle moeite die ze heeft gedaan om mijn masterproef taalmatig fatsoenlijk te kunnen inleveren.

Inhoudstabel

Inleiding	1
Identiteit	2
De sociale identiteitstheorie en groepsidentificatie	3
Biculturalisme en de integratie van biculturele identiteiten	3
De casus Koerdistan	6
Afbakening onderzoeksvraag	8
Methode	9
Deelnemers	9
Materialen	11
Interviews	11
Foto's	12
Vragenlijsten	12
Procedure	14
Design & analyse	15
Resultaten	16
Kwantitatieve data	16
Resultaten voortvloeiend uit de vragenlijsten	16
Onderzoeksvraag 1	17
Onderzoeksvraag 2	18
Onderzoeksvraag 3	21
Kwalitatieve data	22
Resultaten voortvloeiend uit de interviews	23
Onderzoeksvraag 1	23
Onderzoeksvraag 2	23
Onderzoeksvraag 3	29
Resultaten voortvloeiend uit de foto's	37
Onderzoeksvraag 1	38
Onderzoeksvraag 2	42
Onderzoeksvraag 3	43
Conclusies en discussie	46
Onderzoeksvraag 1	47
Onderzoeksvraag 2	49
Onderzoeksvraag 3	51
Algemeen besluit	54
Bespreking van de onderzoekscriteria	54
Suggesties voor vervolgonderzoek	56
Referentielijst	57
Bijlage	62

Inleiding

België is vandaag de dag een multiculturele samenleving die uit diverse sociale, culturele en etnische identiteiten bestaat en door allerlei migratieprocessen tot stand is gekomen. Zo maken immigranten een belangrijk deel van de samenleving uit. In het Vlaamse gewest betreft het aandeel personen van vreemde herkomst ten opzichte van de totale populatie in 2011 15% en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat 61% (bewerking van het rijksregister door SVR-studiedienst van de Vlaamse regering, 2012). Personen van vreemde herkomst zijn gedefinieerd als personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens een van de ouders bij geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat (artikel 3 Vlaamse integratiedecreet). Hieronder vallen tweede generatie migranten die gedefinieerd worden als personen die in België zijn geboren en wonen, waarvan ten minste een ouder in het buitenland is geboren (Centraal bureau voor de statistiek Nederland-CBS, 2010). Migratie brengt steeds intercultureel contact met zich mee dat de facto verinnerlijkt is in de tweede generatie migranten die, sterker dan de eerste generatie, dragers van meer dan een cultuur zijn. Het opgroeien in twee werelden die beide een beroep doen op loyaliteit plaatst deze groep mogelijk voor identiteitsproblemen (Verkuyten, 2006). In lijn met de cross culturele psychologie waarbij gedrag bestudeerd wordt rekening houdend met de culturele context, probeert dit onderzoek voorbij de cijfers te gaan van migranten van de tweede generatie gevestigd in België en te kijken hoe hun identiteit vorm krijgt.

Idealiter domineert het *multiculturalisme* of „de politiek van erkenning“ onze samenleving. De ideologie van het multiculturalisme gaat in tegen de repressie van etnische minderheidsgroepen en wil de culturele verrijking bevorderen (Van Leuwen, 2003). Er is sprake van een multiculturele samenleving als er contact en uitwisseling tussen verschillende cultuurgroepen bestaat, waarbij de aparte culturele groepen voortaan hun eigen typische levensvormen kunnen behouden. Het multiculturalisme impliceert zowel de erkenning van menselijke gelijkwaardigheid tussen verschillende etnische en culturele groepen, als de erkenning van subculturele diversiteit binnen de grenzen van een staat (Van Leuwen, 2003). Uit onderzoek blijkt dat deze dubbele erkenning bepalend is voor de vorming van etnische en nationale identiteiten en de daaruit resulterende gedragspatronen van een individu of groep (Benet-Martinez & Haritatos, 2005; Verkuyten, 2005). Tegenwoordig is assimilatie het dominante discours in Europese landen als Nederland en Duitsland waarbij cultuurverschillen worden verwaarloosd en

iedereen als individueel en gelijk wordt aanzien. Dergelijke samenlevingen verwachten van etnische minderheden dat ze hun culturele identiteit achterlaten en zich aanpassen aan de cultuur van de dominante meerderheidsgroep, wat veelal als miserkenning en discriminatie wordt ervaren (Frindte, Boehnke, Kreikenbom, & Wagner, 2011; Pallandt, 2009). Daardoor beïnvloedt het integratiebeleid van een land het gedrag van migranten, zo ook de tweede generatie migranten (Phinney, Horenczyk, Liebkind, & Vedder, 2001). Dit onderzoek wil de impact van deze interetnische ideologieën op de identiteit van tweede generatie migranten in België verduidelijken door de rol van erkenning en discriminatie na te gaan. De tweede generatie van de Koerdische etnische minderheidsgroep vormt hiervoor een zeer interessante casus vermits dit volk met zijn cultuur onder een lange geschiedenis van onderdrukking leed die tot vandaag de dag gekenmerkt is door assimilatie.

In de volgende paragrafen gaan we de variabelen van dit onderzoek uitleggen door eerst het concept identiteit toe te lichten en hoe dit tot stand komt aan de hand van groepsidentificatieprocessen. Hierbij focussen we op de identificatie met de etnische en de nationale groep. Daarna gaan we in op de tweede generatie die deel uitmaakt van zowel de Belgische als de Koerdische cultuur en lichten zodoende het model voor meervoudige (bi)culturele identiteiten toe. Tot slot wordt de impact van erkenning en discriminatie van minderheidsgroepen in de samenleving belicht en wordt dieper ingegaan op de speciale casus van de Koerdische bevolkingsgroep.

Identiteit

Identiteit is een abstract paraplu-begrip waaronder diverse zaken vallen. Voorbeelden zijn persoonlijke, genetische, seksuele, culturele, etnische of nationale identiteit (Berzonsky & Kulk, 2000). In dit onderzoek zal het identiteitsbegrip gebruikt worden in de zin van identificatie, om aan het dynamische karakter van identiteit te voldoen. De identiteitsvorming van adolescenten kan vanuit een individuele en systemische invalshoek worden benaderd. Dit onderzoek kiest een systemische benadering als uitgangspunt omdat het geïnteresseerd is in de interactie tussen het individu en de samenleving. De systemische benadering ziet de interactie tussen mensen als basis voor de identiteitsvorming waarbinnen anderen als referentiepunt voor evaluaties worden gebruikt. Individuen kunnen zichzelf dus onmogelijk in een sociaal vacuüm interpreteren (Taylor, 1998; Mead, 1998; Tajfel & Turner, 1986; Berry, in Berman & Berman, 2002). Hierbij spelen culturele

ankerpunten (taal, tradities, maatschappelijke instituties en de concrete reacties van anderen) een belangrijke rol. Zonder deze kan een persoon noch een wereldbeeld, noch een zelfbeeld ontwikkelen. Daardoor is het zelfconcept van een persoon enorm vatbaar voor diens sociale leefwereld. De bovengenoemde theorieën vormen de basis voor wat in de sociale psychologie wordt beschreven als *de sociale identiteitstheorie*.

De sociale identiteitstheorie en groepsidentificatie

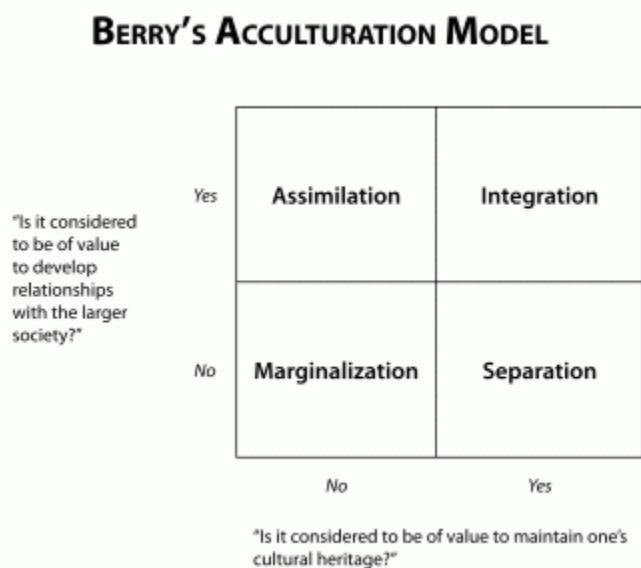
In de sociale identiteitstheorie wordt het zelfbeeld door Tajfel en Turner (1986) beschreven als bestaande uit een persoonlijk- (persoonlijke identiteit die gebaseerd is op intra-persoonlijke evaluaties) en een sociaal-zelf. Het sociale zelf komt voort uit de evaluaties en karakteristieken van een groep met wie die persoon zich identificeert. Een groot deel van ons zelfbeeld wordt dus ontleend aan groeperingen waarvan we deel uitmaken (Haslam, 2001). Voorbeelden van sociale groepen zijn: een leeftijdsgroep, een sportclub, een taalgemeenschap of groepen met gedeelde etniciteit of met gemeenschappelijke cultuur. Een identificatie met verschillende groepen is mogelijk (Tajfel & Turner, 1986) men spreekt dan van meervoudige identiteiten.

Dit onderzoek tracht de „meervoudige culturele identiteiten“, de *etnische en nationale identiteit*, van tweede generatie jongvolwassenen van Koerdische herkomst in België te verhelderen. De etnische identiteit wordt beschreven als de identificatie van het individu ten opzichte van zijn etnische groep dat wil zeggen een groep met specifieke gemeenschappelijke tradities zoals geloof, taal, geschiedenis, voorouders en gemeenschappelijke plaats van afkomst (De Vos, in Jones, 1997). Nationale identiteit betekent de identificatie met de maatschappij waarin het individu leeft en die het zich eigen heeft gemaakt (Phinney, 1989). Nochtans laat de sociale identiteitstheorie door het feit dat het individu deel uitmaakt van verschillende sociale groepen het bestaan van meerdere parallelle identiteiten toe. Dit geeft flexibiliteit en mogelijkheden tot herstructurering van het sociaal-zelf en het zelfbeeld maar kan ook zorgen voor contradictorische dubbele identiteiten die problemen met zich meebrengen.

Biculturalisme en de integratie van biculturele identiteiten

Het bestaan van meervoudige (bi)-culturele identiteiten in een multiculturele samenleving bij voornamelijk immigranten en tweede generatie migranten is onmiskenbaar (Hermans, 2001).

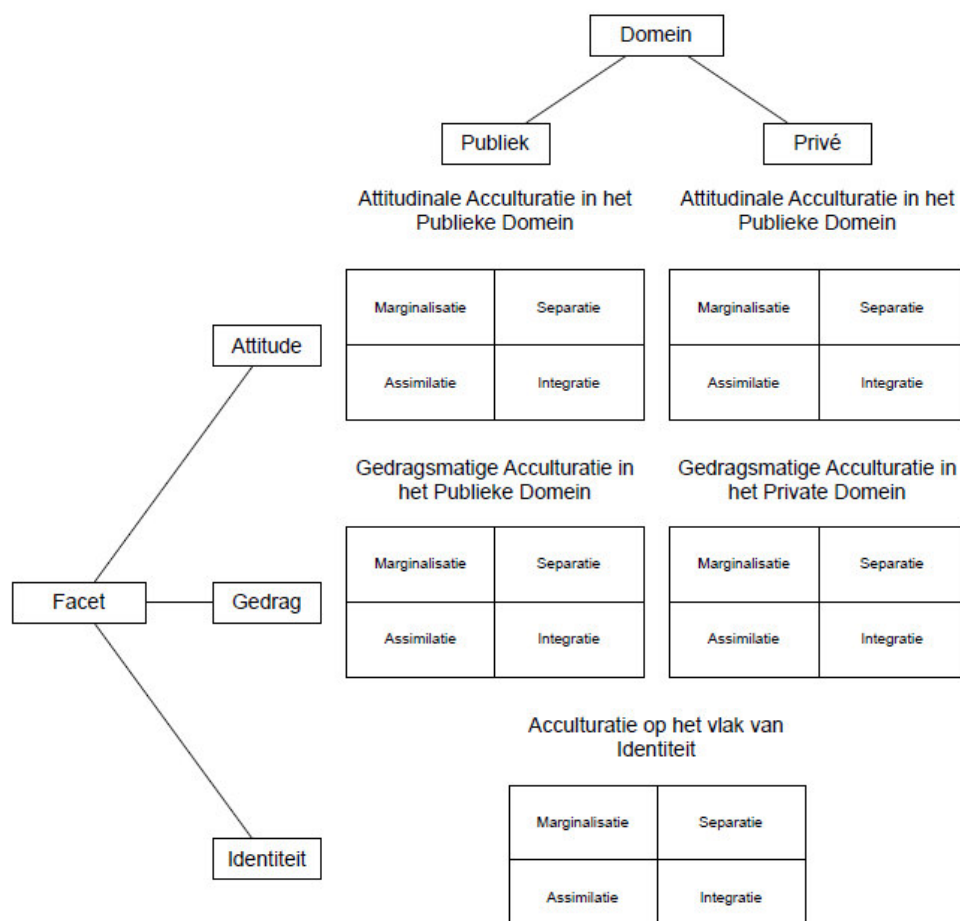
Het hanteren van meervoudig (bi)-culturele identiteiten wordt in de bestaande literatuur onder andere onderzocht met behulp van het *acculturation model* (Sam & Berry, 2010). De ontmoeting tussen twee culturen heeft voor zowel het individu als voor de maatschappij culturele en psychologische veranderingen tot gevolg. Dit veranderingsproces wordt *acculturation* genoemd en vindt zijn oorsprong in de cross-culturele psychologie (Sam & Berry, 2010). Op het ogenblik dat twee culturen met elkaar geconfronteerd worden, zullen er automatisch verschillende attitudes, talen, tradities en waarden en normen uitgewisseld worden. Het acculturatieproces verschilt kwalitatief tussen individuen. Zodoende beschrijft het model van Sam en Berry vier manieren waarop individuen of groepen zich een cultuur eigen kunnen maken (to acculturate): *assimilatie*, *integratie*, *separatie* en *marginalisatie*. Deze vierdeling werd op basis van twee criteria opgesteld. De criteria zijn ten eerste het cultuurbehoud (de mate waarmee een persoon zijn oorspronkelijke cultuur oprecht wilt behouden) en ten tweede het contact dat iemand wenst te hebben met personen die niet afkomstig zijn uit zijn/haar culturele groep van oorsprong (de openheid voor adaptatie). Ter verduidelijking is het model weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1. Acculturatie model met adaptatie op de Y-as en cultuurbehoud op de X-as (gebaseerd op Berry, 1997, p. 10).

Nader bekeken kunnen cultuurbehoud en adaptatie in termen van taalvaardigheden, culturele kennis, culturele activiteiten, gedragsregels, sociale relaties en vriendschappen worden gemeten (Groenvynck, Beirens, Arends-Toth & Fontaine, 2006). Om een holistisch beeld te krijgen van de gehanteerde acculturatiestrategie van een persoon blijkt uit onderzoek dat het van belang

is om zowel attitudes, identiteits- als gedragscomponenten in kaart te brengen. Ter verduidelijking is dit weergegeven in Figuur 2 (Arends-Toth, Van de Vijver &, Poortinga, 2006). Berry's model is gebaseerd op attitudes ten opzichte van acculturatie en kan onder andere op gedragsmatig vlak worden gemeten. Hierop biedt de *Bicultural Identity Integration (BII) theory* die in de volgende alinea uitgelegd zal worden een belangrijke aanvulling ten aanzien van de identiteitscomponent van acculturatie.

Figuur 2. Componenten van acculturatie. (Model overgenomen van Dingens, 2013, p.18.

Gebaseerd op Navas et al. (2005), p.27 en Arends-Tóth en van de Vijver (2007), p.1483.

Naar aanleiding van het acculturatie model van Berry (1990) wordt de link gelegd tussen de acculturatie strategie van een persoon en zijn identificatie met de etnische minderheidsgroep en de nationale meerderheidsgroep (Berry, Phinney, Sam & Vedder, 2006). Zo leidt het hanteren van een integratiestrategie tot een identificatie met beide culturen en zowel een etnische als een nationale identiteit. Assimilatie betekent voornamelijk een identificatie met de nationale groep. Separatie betekent het tegenovergestelde, namelijk de identificatie met de etnische groep.

Marginalisatie leidt daarentegen tot een niet-identificatie met een van de twee groepen. In het geval van identiteitsintegratie is er dus sprake van biculturalisme en integratie van meervoudige (nationale en etnische) identiteiten in een persoon. Echter blijft de manier waarop de twee identiteiten geïntegreerd worden onduidelijk in het model van Berry (1997).

De Bicultural Identity Integration (BII) theory biedt hierop een aanvulling door een instrument aan te reiken waarmee de organisatie van biculturele identiteiten in kaart kan worden gebracht. Hiervoor worden de dimensies *cultureel conflict* (conflict-compatibility) en *culturele distantie* (hybridity-monocultural orientation) gemeten. Het culturele conflict geeft aan in welke mate de biculturele identiteiten als oppositioneel en onverenigbaar of daarentegen als compatibel worden ervaren. Culturele distantie beschrijft de mate waarin een fusie versus een separatie en dissociatie van de biculturele identiteiten heeft plaatsgevonden (Benet-Martinez & Haritatos, 2005). Het derde element is *flexibility*, dat achteraf werd toegevoegd aan de theorie (Comanaru, 2009) en gekend is onder *cultureel frame-switchen*. Dit wil zeggen dat tussen culturele identiteiten geschakeld wordt en afhankelijk van de context cultuur specifieke concepten geactiveerd worden (Luna, Ringberg & Peracchio, 2008).

De individuele verschillen in de integratievaardigheden tussen personen worden onder andere verklaard door situationele factoren zoals culturele en etnische vooroordelen en stereotypen, interculturele conflicten of gevoelens van isolatie en minachting (Crocker & Major, 1989). Deze bevindingen worden bevestigd door onderzoek van Benet-Martinez en Haritatos (2005), waaruit blijkt dat discriminatie en onderwaardering het integratieproces van de biculturele identiteiten tot een coherente gecombineerde identiteit door het individu belemmeren.

Terugkoppelend naar de eerder besproken erkenningsconcepten van het multiculturalisme wil dit onderzoek focussen op de impact van erkenning en miskenning op de vorming van meervoudige (bi)culturele identiteiten. Dit door eerst de acculturatie strategieën en organisatie van de etnische en nationale identiteiten te verkennen met behulp van de boven beschreven modellen. Vervolgens gaan we in op de Koerden, om aan te tonen waarom deze groep speciaal is met betrekking tot deze onderzoeksvraag.

De casus Koerdistan

De Koerdische bevolking omvat 30 miljoen mensen die officieel geen eigen staat hebben. Koerdistan of de Koerdische gebieden zijn opgedeeld tussen Turkije, Iran, Irak, Azerbeidjan, Syrië

en Armenië (Koerdisch Instituut van Brussel, 1995), waar de Koerdische bevolking vergeleken met de bevolkingsgroepen van het betreffende land in elk van de bovengenoemde gebieden benadeeld, onderdrukt, miskend en voor een groot deel achtervolgd wordt (Entessar, 1992). De helft van alle Koerden leven in Turkije waar ze 20% van de totale populatie omvatten (Chapin, 2007). Daarom behoort de Turkse situatie tot de focus van dit onderzoek. Vooral in Turkije lijden de Koerden (ook vandaag nog) onder harde repressie bestaande uit juridische discriminatie, politieke vervolging, racisme en geweld. In 2012 zaten meer dan 10.000 Koerdische politieke gevangenen in Turkse gevangenissen. Het Turkse assimilatiebeleid dat de Koerdische identiteit wou verdrukken, verbood het uiten van de Koerdische cultuur zoals de Koerdische taal. Tegenwoordig zijn de Koerden door Turkije nog steeds niet officieel geaccepteerd als een natie of etnische minderheidsgroep (Jaqueline, 2006). Dat is in de Europese Unie wel het geval. In Turkije eisen ze hetzelfde statuut. In België vormen de Koerden op basis van hun taal, cultuur en identiteit officieel een etnische minderheid (Belgische senaat zitting 2011-2012).

Het aantal Koerden in België was in 2001 25.000-30.000 (ADV N Antwerpen, 2009). De migratie van de Koerden naar België gebeurde in twee golven: gastarbeid in de jaren zestig en politieke vluchtelingen in de jaren zeventig en tachtig wegens vervolging en burgeroorlog. Sinds de jaren zestig migreerden Koerden naar Europa maar ze werden nooit echt erkend als migrantengroep (Hassanpour & Mojab, in Ember, Carol & Ian, 2005; Koerdisch instituut van Brussel, 1995; experteninterviews, 2013). Omdat de Koerdische populatie in België officieel geregistreerd is op basis van hun geboorteland in plaats van hun etniciteit, vallen ze onder de Turkse migrantengroep en krijgen ze geen erkenning als aparte groep.

Maar ook in Europa blijkt de Koerdische bevolking noch volledige officiële erkenning door de staten noch onofficiële erkenning als volwaardige etnische entiteit door de bevolking van de gaststaten te genieten. Dit betekent dat de Koerden in de diaspora geen beroep kunnen doen op een Koerdische regering of een Koerdische ambassade, waardoor hun mogelijkheden beperkt zijn indien ze met discriminatie geconfronteerd worden (experteninterviews, 2013). De meeste Koerden ervaren, naast de moeilijkheden die ontstaan door immigratieprocessen, in de samenleving sterk verankerde vooroordelen. Vaak worden de Koerden (vooral in de pers) geassocieerd met terrorisme, delinquenten en eremoorden en op grond daarvan in de mediaverslaggeving gediscrimineerd (experteninterviews, 2013).

Deze situatie schept een extra ontwikkelingstaak voor de tweede generatie. De identiteit van de Koerdische tweede generatie wordt beïnvloed door bovengenoemde geschiedenis en door

de voortdurende identiteitsdreiging van de Koerdische identiteit. Ze vormt zich tegelijkertijd in de Belgische samenleving. De Koerdische eerste beschrijft deze situatie voor de tweede generatie als moeten „plaats nemen op twee stoelen“, waarbij het grootste verschil tussen de Koerdische en Belgische cultuur het socio-centrische en egocentrische karakter is (experteninterviews, 2013; Bughra, 2005). Gezien de globale miskenning van de Koerdische bevolking, die mogelijk impact heeft op de integratie van meervoudige(bi)culturele identiteiten van de Koerdische diaspora, lijkt de Koerdische bevolkingsgroep een interessante populatie voor onderzoek. Dit onderzoek zal focussen op de Koerdische groep in Vlaanderen omwille van het Nederlands als gemeenschappelijke onderzoekstaal. Hierin zien we een kennishiaat: voor zover bekend werd naar de Koerdische tweede generatie in België nog niet expliciet onderzoek gedaan. We kunnen wel vermoeden dat Turkse onderzoeksgroepen een aandeel Koerden omvatten.

Afbakening onderzoeksvraag

Dit onderzoek wil de samenhang tussen de maatschappelijke erkenning en discriminatie van de Koerdische minderheidsgroep en de etnische en nationale identiteitsvorming van Koerdische tweede generatie migranten in België verkennen. Concreet heeft het onderzoek drie onderzoeksvragen. Ten eerste: (1) welke acculturatiestrategieën worden door Koerdische jongvolwassenen gehanteerd bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit? Ten tweede wordt aan de hand van de Culturele Identiteit Integratie theorie (BII) nader onderzoek gedaan naar de organisatie van de nationale en etnische identiteit van de Koerdische jongvolwassenen. De derde onderzoeksvraag is (3) welke rol speelt de door de jongere geëvalueerde erkenning en discriminatie van de Koerdische minderheidsgroep voor identiteit? De drie onderzoeksvragen worden onderzocht aan de hand van een combinatie van interviews, vragenlijsten en foto's.

Op basis van eerder onderzoek (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, & Solheim, 2009; Crocker & Major, 1989; Benet-Martinez & Haritatos, 2005) wordt verwacht dat de identiteit afhankelijk van de door de persoon ondervonden erkenning tegenover de Koerdische minderheidsgroep gevormd wordt. Dit wil zeggen dat het beleven van veel discriminatie en miskenning kan leiden tot aan de ene kant een afkering van de overkoepelende identiteit (de nationale identiteit), wat separatieacculturatie tot gevolg heeft (Jasinskaja-Lahti et al., 2009). Aan de andere kant zouden de in de maatschappij gemanifesteerde negatieve beelden van de Koerdische bevolking leiden tot een geïnternaliseerd negatief zelfbeeld, wat kan leiden tot de afkering van de etnische identiteit en

assimilatie. Discriminatie en miserkenning worden dus zowel met separatie als assimilatie geassocieerd.

Het blijkt echter dat gepercipieerde discriminatie door de meerderheidsgroep een identificatie met de minderheidsgroep veroorzaakt (Ramos, Cassidy, Reicher, & Haslam, 2012). Fleischmann en Phalet (2013) steunen de aanname dat identiteitsdreiging tot conflict leidt en zo sterkere etnische identificatie en afkeer tegen de nationale identiteit veroorzaakt. Zo zou met een integratiebeleid gekenmerkt door assimilatie, separatie bereikt worden en door de ideologie van het multiculturalisme integratie-acculturatie. Dit wordt bevestigd door het „rejection-identification model” (Branscombe, Schmitt, Harvey, 1999) dat zegt dat de identificatie met de minderheidsgroep de negatieve consequenties van discriminatie afkeert.

Daarnaast wordt in overeenstemming met het idee van „cultureel frame-switchen” aangetoond dat culturele identificaties dynamisch zijn en afhankelijk van de context ontstaan, waardoor we gevarieerde data kunnen verwachten (Smith, 2014).

Deze onderzoeksbevindingen in het achterhoofd houdend wil dit onderzoek de beleving van discriminatie en erkenning en de invulling van de etnische en nationale identiteiten van de tweede generatie jongvolwassene Koerden in België verkennen.

Methode

Deelnemers

Aan het onderzoek namen in totaal tien personen deel, waarvan vijf mannen en vijf vrouwen. De deelnemers waren tussen 21 en 34 jaar oud ($M = 25.4$, $SD = 3.72$) en de deelname was vrijwillig, anoniem en werd niet vergoed. Zie tabel 1 voor een samenvatting van de demografische gegevens van de deelnemers. Bovendien zijn de deelnemers in de steekproef allemaal afkomstig van de Koerdische gebieden in het huidige Turkije en wonen ze tegenwoordig verspreid in Vlaanderen.

Tabel 1
Samenvatting demografische gegevens van de deelnemers

Dln	Sekse	Lft	Religie	Geboorteland	Nationaliteit	Etniciteit	Moedertaal	Opleidingsniveau
01	V	25	Islam	België	Belg	Koerdisch	Koerdisch	SO
02	M	25	Islam	Turkije	Belg, Turks	Koerdisch	Koerdisch	HO
03	V	22	Islam	Turkije (2)	Belg	Koerdisch	Koerdisch	HO
04	M	23	Islam	Turkije (5)	Belg, Turks	Koerdisch	Koerdisch	SO
05	M	21	Aleviet	België	Belg	Koerdisch	Nederlands	HO
06	V	25	Islam	Turkije (3)	Belg	Koerdisch- Belgisch	Koerdisch, Nederlands	HO
07	M	30	Islam	België	Belg, Turk	Koerdisch- Belgisch, Zazaki	Turks, Nederlands	HO
08	V	23	Islam	België	Belg	Koerdisch	Koerdisch, Nederlands	HO
09	M	34	Aleviet	België	Belg	Koerdisch	Koerdisch, Turks	HO
10	V	26	Islam	Turkije (0.3)	Belg, Turks	Koerdisch- Belgisch, Turks	Koerdisch	HO

Noot. Dln= deelnemer. Lft= leeftijd. HO= Hoger onderwijs. SO= Secundair onderwijs.

^a Getallen tussen haakjes staan voor de leeftijd waarop de migratie plaats vond in jaren.

In kwalitatief onderzoek bepaalt de onderzoeksvraag de eigenschappen van de steekproef waarbij voor deze eigenschappen een homogene groep aangestuurd wordt en representativiteit en generalisaties op populatieniveau minder belangrijk zijn. Dit betekent „purposeful“- in plaats van „probability sampling“. De steekproef wordt dus doelgericht en niet random geselecteerd uit de populatie (Creswell, 2007). Zodoende is dit onderzoek geïnteresseerd in de beleving van jongvolwassen tweede generatie migranten met Koerdische afkomst in Vlaanderen en Brussel. Daarom werden de deelnemers aan de hand van vier inclusiecriteria geselecteerd: (1) Vlaanderen als geboorteplaats of jongvolwassenen die op vroege leeftijd samen met hun ouders naar Vlaanderen zijn geïmmigreerd en zichzelf beschouwen als tweede generatie, (2) op taalgebied Nederlandstalig, (3) de culturele achtergrond, Koerdische voorouders en (4) de jongvolwassene leeftijd (tussen 18 en 25 +/-10 jaar) om te garanderen dat de deelnemers zich bij benadering op eenzelfde niveau van hun identiteitsontwikkeling bevinden. De rekrutering van de deelnemers vond plaats via „snowball-sampling“, waarover meer in de procedure-sectie.

Materialen

Om de drie onderzoeksvragen te beantwoorden, werd in dit onderzoek een *mixed method* aanpak gekozen, waarbij kwantitatieve (vragenlijsten) en kwalitatieve (interviews en foto's) luiken gecombineerd worden (Cresswel & Stick, 2006). De triangulatie van de methoden bestaande uit vragenlijsten, interviews en „photo-elicitation“ biedt grondigere onderbouwing van de resultaten (Yin, 1989). We trachten met elk van de drie methoden een antwoord te geven op alle drie onderzoeksvragen. Eerst bespreken we de kwalitatieve methoden, het interview en vervolgens de foto's. Nadien leggen we het kwantitatieve materiaal uit, namelijk de vragenlijsten.

Interviews

In eerste instantie gebruikten we een semigestructureerd interview. De gedeeltelijke structurering laat aan de ene kant voldoende ruimte toe voor verduidelijkingsvragen die afwijken van het schema en waarborgt aan de andere kant dat onderwerpen van interesse aan bod komen (Opdenakker, 2006).

Het interviewschema (*bijlage A*) werd opgesteld op basis van literatuurstudie en experten-interviews. Voorafgaand aan het hoofdonderzoek met de jongvolwassenen deden we ter verkenning en exploratie van de 'Koerdische identiteit in Vlaanderen' een experten-groepsgesprek met voornamelijk eerste generatie migranten van Koerdische afkomst. Aan de hand van een inhoudsanalyse detecteerden we in het transcript van het groepsgesprek thematische clusters die als basis dienden voor het opstellen van het interviewschema voor de jongvolwassenen. Bovendien integreerden we bestaande kennis uit de onderzoeksliteratuur voor operationalisering van de onderzoeksvragen.

Het interviewschema bestaat uit open vragen waarvan tijdens het gesprek flexibel gebruik werd gemaakt. Voorbeeld van een open vraag is „wat is de relatie tussen de culturen binnen uw identiteit?“. De interviewvragen zijn gebundeld in blokken met subvragen die elk een theoretisch concept van de onderzoeksvragen operationaliseren (zie *bijlage A*). Het interviewschema werd in een pretest ($n=1$) met het oog op de doelgerichtheid van de vragenlijst afgenomen en waar nodig aangepast.

Tijdens de interviewsessie gebruikten we een dicteerapparaat om de volledigheid van de informatie en een grondige basis voor de kwalitatieve interviewanalyse te garanderen.

Foto's

In lijn met het discours van visuele etnografische onderzoeksmethoden werd gebruik gemaakt van *photo elicitation* (ontlokken van informatie door middel van foto's) om levendige verhalen te creëren en een individuelere persoonlijke ingang te bevorderen via dit medium (Creswell, 2007). De deelnemers kregen de opdracht gedurende een week (7 dagen) elke dag een foto uit hun dagelijkse leven te trekken die ze in verband brengen met hun identiteit (*bijlage B*). Vervolgens werden de foto's in een tweede interviewsessie besproken. De opdracht is een manier van *photo-interviewing* d.w.z. het gebruiken van foto's tijdens interviews om *photovoices* te creëren die collaboratie tussen bevroegde en interviewer en een verandering van perspectief met zich meebrengen. De onderzoeksdeelnemer bepaalt het interview in feite en wordt daarbij geëmancipeerd (Nijland & Abbink, 1997). Daarom maakten we tijdens het foto-interview slechts gebruik van een interviewleidraad (*bijlage C*) in plaats van een gestructureerd interviewschema. Door het toepassen van *foto-interviewen* houdt het onderzoek rekening met het feit dat de onderzoeker niet deel uitmaakt van de culturele gemeenschap in kwestie en tracht te voorkomen dat de onderzoeksmethode niet voldoet aan de beleving van de deelnemers. Vermits 'de ogen van een vreemdeling wijd opengesperd staan, maar hij slechts datgene ziet dat hij kent' (Noland, 2006).

Vragenlijsten

Vervolgens gaan we de gebruikte vragenlijsten in het kort bespreken. De belangrijke informatie over de psychometrische gegevens, interpretatie en analyses van de vragenlijsten is terug te vinden in desbetreffende bijlage (zie *bijlagen D-H*).

Behavioural Acculturation Scale (bijlage D). Voor het beantwoorden van de vraag naar de acculturatie strategieën van Koerdische jongvolwassenen (onderzoeksvraag 1) is gebruik gemaakt van de *Behavioural Acculturation Scale- BACS-16*, in dit onderzoek verder aan gerefereerd als BACS-16.

Bicultural Identity Orientation Scale (bijlage E). Om onderzoeksvraag twee te beantwoorden en dus te meten hoe de deelnemers hun etnische en nationale identiteiten organiseren, is gebruik gemaakt van de *Bicultural Identity Orientation Scale (BIOS)*, in dit

onderzoek verder gebruikt als BIOS. Deze zelfrapporterings vragenlijst tracht de organisatie van biculturele identiteiten en de omgang ermee door biculturele individuen te beschrijven.

Circle diagrams (bijlage E). Ter Figuurlijke ondersteuning van de BIOS werd gebruik gemaakt van een gemodificeerde versie van cirkeldiagrammen die oorspronkelijk ontworpen werden om de inclusie van anderen in het zelf uit te beelden (Aron, Aron & Smollan, 1992). De aangepaste, cultuurgerelateerde versie van de cirkeldiagrammen tracht de distantie-overlap dimensie en hybriditeit van de etnische en nationale identiteiten weer te geven. De diagrammen zijn zo opgezet dat de totale gemeenschappelijke oppervlakte van de twee cirkels vergroot naarmate ze meer overlappen met elkaar.

Perceived Discrimination Scale (bijlage F). De derde onderzoeksvraag naar de rol van de door de jongere geëvalueerde erkenning van de Koerdische minderheidsgroep voor identiteit, wordt onder andere nagegaan door middel van de *Perceived Discrimination Scale- PDS* (gepercipieerde etnische discriminatie vragenlijst-Nederlandse versie) in dit onderzoek verder gebruikt als PDS. Op basis van onderzoeksresultaten waarin duidelijk wordt dat in de westerse samenleving hiërarchieën blijken te bestaan op vlak van discriminatie en erkenning tussen diverse etnische groepen (Hagedoorn, 1995) werden de deelnemers aansluitend op het invullen van de PDS gevraagd of de discriminatie die zij beleven zich volgens hen richt tegen de Koerdische gemeenschap, of allochtonen in het algemeen. Daarnaast werd mondeling bevraagd of volgens de deelnemers in België een discriminatiehiërarchie bestaat tussen verschillende etnische groepen. De uitkomsten werden door de onderzoeker genoteerd.

The Twenty Statements test – TST (bijlage G). In dit onderzoek verder gebruikt als TST. Deze test tracht het zelfconcept, assumpties en attitudes over het zelf te meten (Kuhn & McPartland, 1954). De TST vraagt de deelnemers om twintig antwoorden te geven op de vraag „Who am I?”. We gebruikten de TST om de aandacht van de deelnemers naar binnen te richten en hun introspectievermogen te prikkelen om tijdens het foto-interview rijke verhalen te creëren. Ergo behoeft de TST geen betoog over opbouw en analyse.

Stability of Self Scale (bijlage H). Om de stabiliteit van het zelfconcept te meten werd gebruik gemaakt van een gemodificeerde versie van de *Stability of Self Scale* ontwikkeld door Rosenberg in 1979 (Verkuyten, 1995). We gebruikten „stabiliteit van het zelfconcept” als controlevariabele voor de uiteenlopende leeftijd van de deelnemers. We trachten hiermee na te gaan of de deelnemers naarmate hun leeftijd verschillen in stabiliteit van hun zelfconcept, zodoende hun identiteitsontwikkeling.

Procedure

De deelnemers werden in eerste instantie zowel via Koerdische studenten- en overkoepelende organisaties¹ als via nieuwsbrieven en prikboards van universiteiten geworven. Daarnaast maakten we persoonlijk kennis met de doelgroep via deelname aan activiteiten zoals het Koerdische nieuwjaarsfeest. Nadat deelnemers toestemden, maakten we gebruik van *snowball-sampling* (Creswell, 2007) waarbij elke deelnemer gevraagd wordt een persoon aan te dragen die op hem/haar lijkt en een die juist niet op hem/haar lijkt. Hierbij gebruikten de deelnemers sociale media en hun naaste omgeving. In lijn met het idee van een contrasterende steekproef probeerden we met de expliciete vraag naar personen verschillend van de deelnemers kans te maken op de moeilijk op te sporen groep Koerdische jongvolwassenen die zich minder bewust zijn van hun Koerdische identiteit en daardoor ook minder geneigd zullen zijn om deel te nemen aan dit onderzoek.

Het onderzoek bestond uit twee interviewsessies die twee weken uit elkaar lagen en telkens tussen 30 en 60 minuten in beslag namen. Tijdens de tweewekse periode tussen de interviewsessies werden de deelnemers gevraagd vanaf dag één na de eerste sessie, gedurende een week, foto's te trekken gelinkt aan hun identiteit.

In de voorbereidende fase van het onderzoek stuurden we toelichting en uitnodiging rond aan geïnteresseerden. Voorafgaand aan de eerste interviewsessie vroegen we de deelnemers via e-mail om een achtergrondvragenlijst in te vullen en nodigden ze uit voor de eerste afspraak. Direct voorgaand aan de eerste interviewsessie werden de deelnemers opnieuw geïnformeerd over de doelstelling van het onderzoek en ondertekenden ze een toestemmingsverklaring. Tijdens de sessie werd eerst het semigestructureerde interview afgenomen gevolgd door de vragenlijstenbundel bestaande uit de BACS-16, de BIOS, de PDS en de inleiding in de foto-opdracht. Tijdens de tweede interviewsessie vulden de deelnemers voorafgaand aan het foto-interview de TST in. Aan de hand van de interviewleidraad werden de afgeprinte foto's besproken en eventuele onduidelijkheden over de informatie verkregen tijdens de eerste interviewsessie doorgenomen. Afsluitend vulden de deelnemers de Stability of Self Scale in.

¹ Koerdisch instituut Bxl, Koerdisch cultureel centrum Welat, FIBIF, pro kurdish Peace&democracy party-BDP, geneeskunde van het volk, prikbord KifKif, advocate KNK en Koerdische beweging in Europa

Design en analyse

Dit is een niet-experimenteel, exploratief en descriptief onderzoek in de vorm van een *case study* waarbij door middel van multimodale methoden (kwantitatief en kwalitatief) een groep personen systematisch bestudeerd wordt (Yin, 2009). Door specifieke onderzoeksvragen wordt in dit onderzoek de 'werkelijkheid' gereduceerd tot een aantal variabelen. In de samenhang van deze variabelen zijn we geïnteresseerd (relationeel onderzoek).

De gegevens uit interviews, foto's en vragenlijsten werden apart geanalyseerd voor elke deelnemer. In een tweede stap werden de uitkomsten van de drie methoden met elkaar vergeleken binnen elke deelnemer (withincases) en de gevonden patronen dan bekeken tussen de deelnemers.

Interviews. Op de data verkregen tijdens de interviews voerden we een doelgerichte kwalitatieve content-analyse uit (directed content analysis) waarbij we een deductieve en inductieve benadering combineerden (Thomas, 2006). De analyse heeft vijf stappen: (1) de transcriptie van de data, (2) de ontwikkeling van categorieën en codes, (3) de codering van de transcripties, (4) code-consistentie tests (herhaaldelijk coderen of 'inter-coder' betrouwbaarheid) en (5) conclusies aan de hand van de gecodeerde data (Zhang & Wildemuth, 2009). (1) Als basis voor verdere analyse gebruikten we de verbatim transcripties van de interviews (Halcomb & Davidson, 2006). Met behulp van het softwareprogramma 'MaxQda' voor kwalitatieve data-analyse werden de schriftelijke transcripties georganiseerd en gecategoriseerd via codering. (2) Daarbij gebruikten we een codeboek (*bijlage I*) bestaande uit codes en subcodes gebaseerd op de theoretische concepten uit de onderzoeksliteratuur beschreven in de inleiding (acculturatietheorie, „bicultural identity theory" en theorieën over discriminatie en erkenning). Als leidraad voor het codeboek gebruikten we de subschalen uit de vragenlijsten (BACS-16, BIOS, PDS) (3) om de ruwe interviewdata in een deductief proces bij deze bestaande concepten onder te brengen. (4) Het coderingsproces werd herhaaldelijk uitgevoerd en codes aangepast waar nodig. (5) Vervolgens werden de gecodeerde tekststukken gegroepeerd en in een horizontale analyse bestudeerd op patronen per deelnemer en met een verticale analyse gelijkenissen en verschillen tussen de deelnemers. Naast de deductieve hanteerden we een inductieve benadering. (2) Door het nauwkeurig en herhaaldelijk lezen van de interviewtranscripties kwamen categorieën voor die onafhankelijk van de theoretisch gebaseerde codes belangrijk bleken (in vivo codes). (3&5) Deze integreerden we in de analyse en verwerkten ze deels in schema's ter verduidelijking (vb.

cirkeldiagrammen of figuren voor discriminatie en erkenning). De specifieke codes voor de beantwoording van elk van de onderzoeksvragen vind je terug in het code-boek (*bijlage H*).

Foto's. Het foto-interview is een collaboratieve conversatie tussen deelnemer en interviewer waarin identiteit wordt gecreëerd (Noland, 2006). Daarom hielden we tijdens de analyse rekening met de inhoud ingebracht door de interviewer. Voor een eerste verkenning lieten we de onderzoeksvragen buiten beschouwing om de inhoud gebracht door de deelnemers een stem te geven (inductieve benadering). Daarna ontwierpen we op basis van de foto's per deelnemer een identiteitsportret aan de hand van de codes gebruikt in de analyse van de interviews (zie code-boek) (deductieve benadering). De onderzoeksvragen in het achterhoofd houdend, ordenden we de foto's naar overeenstemmingen en verschillen tussen de deelnemers.

Vragenlijsten. Verder werden de vragenlijsten, BACS-16, BIOS, PDS en de Stability Self Scale geanalyseerd en de resulterende gemiddelden geïnterpreteerd aan de hand van de testhandleidingen (zie *bijlagen D-H*). Om geslachtsverschillen na te gaan deden we t-toetsen voor onafhankelijke steekproeven voor elk van de uitkomsten van de vragenlijsten (m.b.v SPSS).

Resultaten

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, gebruikte het huidige onderzoek vragenlijsten, interviews en foto's. Eerst bespreken we de resultaten voortvloeiend uit de vragenlijsten, ter verkenning. Deze worden voor elke onderzoeksvraag apart besproken.

Kwantitatieve data

Resultaten voortvloeiend uit de vragenlijsten

Rekening houdend met de steekproefgrootte van $n=10$ moeten de waarden afkomstig uit de vragenlijsten voorzichtig geïnterpreteerd worden, over-generalisaties in het achterhoofd houdend. Hiermee verwijzen we naar het bewuste maar onrechtvaardige gebruik van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven aangezien de steekproefgrootte kleiner is dan 40 (Ellis, 2007). Met de resultaten van de t-toetsen trachten we een beeld over geslachtsverschillen te schetsen, maar de p-waarden kunnen door het kleine aantal deelnemers sterk vertekend zijn en dus niet definitief.

Onderzoeksvraag 1. De eerste onderzoeksvraag was: welke acculturatie-strategieën hanteren Koerdische jongvolwassenen bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit? Dit maten we aan de hand van de BACS-16, een acculturatievragenlijst die de focus legt op het gedragsniveau (voor meer uitleg, zie *bijlage D*). Tabel 2 geeft de beschrijvende statistiek, gemiddelden en standaardafwijkingen weer voor de dimensies adaptatie en „cultuurbehoud” van de BACS-16. Daarnaast bevat Tabel 2 de samengestelde variabele „acculturatiestrategie” die uit de vergelijking tussen adaptatie en cultuurbehoud per deelnemer ontstond. Deze variabele geeft dus per deelnemer aan welke acculturatiestrategie door hem of haar gehanteerd wordt (voor meer uitleg, zie *bijlage D*).

Uit de waarden verkregen met de BACS-16 blijkt dat de onderzochte jongvolwassenen van Koerdische afkomst, bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit een integratieve acculturatiestrategie vertonen (te zien aan de variabele acculturatiestrategie, Tabel 2). Hanteren we het categoriale aanwezigheids- /afwezigheidsalgoritme, dan zien we separatie, assimilatie en marginalisatie niet terug in de steekproef. Als we naar de gemiddelden in tabel 2 kijken, zien we dat de jongvolwassenen zowel een goede relatie vestigen met de Belgische cultuur met een maximumgemiddelde van 5.88 en een minimumgemiddelde van 3.71 ($M=4.95$, $SD=.69$) als een met de Koerdische cultuur, hun cultuur van afkomst, waarbij het maximumgemiddelde voor cultuurbehoud 5.75 is en het minimumgemiddelde 3.63 ($M= 4.71$, $SD=.53$). Vergelijken we de totaalgemiddelden van de groep met elkaar, dan lijken het adapteren en open staan voor de Belgische cultuur tegenover het behouden van de Koerdische cultuur en identiteit minimaal sterker aanwezig ($M(\text{adaptatie})= 4.95-M(\text{cultuurbehoud})= 4.71$).

Kijken we naar de relatieve verschillen tussen adaptatie en cultuurbehoud op individueel niveau per deelnemer, dan zien we aanwijzingen voor een separatie acculturatiestijl bij deelnemer 04 ($M(\text{adaptatie})= 4-M(\text{cultuurbehoud})= 4.63$) en 08 ($M(\text{adaptatie})= 3.71-M(\text{cultuurbehoud})= 4.63$) en een geassimileerde acculturatiestijl bij deelnemer 05 ($M(\text{adaptatie})= 5.25-M(\text{cultuurbehoud})= 3.63$) en 03 ($M(\text{adaptatie})=5.36-M(\text{cultuurbehoud})=4.75$). Deze resultaten betreffen het acculturatiegedrag in plaats van de acculturatie-attitude van de deelnemers.

Om geslachtsverschillen na te gaan, deden we een t-toets voor onafhankelijke steekproeven op de gemiddelden. In grote lijnen zien we geen verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers op vlak van acculturatie. De gemiddelden voor adaptatiegedrag en gedrag indicatief voor cultuurbehoud verschillen niet significant tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers (adaptatie: $t(8) = .403$, $p= .583$; cultuurbehoud: $t(8) = .620$, $p= .291$).

Tabel 2

Gemiddelden, standaardafwijkingen en verschillcores (adaptatie-cultuurbehoud) van de Behavioural Acculturation Scale –BACS-16 ingevuld door Koerdische jongvolwassenen (n=10)

	Deelnemers										Totaal (v)	Totaal (m)	Totaal M(SD)
	Vrouwelijk					Mannelijk							
	01	03	06	08	10	02	04	05	07	09			
	Lft	Lft	Lft	Lft	Lft	Lft	Lft	Lft	Lft	Lft			
	25	22	25	23	26	25	23	21	30	34			
Adaptatie (M) ^a	5.3	5.36	5.88	3.71	4.75	4.63	4	5.25	4.6	5.63	5.02	4.83	4.95 (.69)
Cultuurbehoud (M) ^a	5	4.75	x	4.63	5	4.5	4.63	3.63	4.5	5.75	4.85	4.60	4,71 (.53)
Acculturatie strategie ^b	I	I(A)	x	I(S)	I	I	I(S)	I(A)	I	I	I	I	I
(verschil score) ^c	.38	.61		-.92	-.25	.13	-.63	1.62	.13	-.12	.17	.23	.24

Noot. M= gemiddelde. SD= standaardafwijking. Lft= leeftijd. x= missing value.

^a Adaptatie loopt van 1 (heel weinig adaptatiegedrag) tot 6 (heel veel adaptatiegedrag).

Cultuurbehoud loopt van 1 (heel weinig gedrag indicatief voor cultuurbehoud) tot 6 (heel veel gedrag indicatief voor cultuurbehoud).

^b I= Integratie. S= Separatie. A= Assimilatie. Acculturatiestrategie is gebaseerd op de categoriale vergelijking tussen adaptatie-cultuurbehoud (I, A en S) met een cutoff-score tussen 3 en 4.

^c De relatieve vergelijking is uitgedrukt in een verschillscore. Een verschillscore groter dan 10% van de schaal 1-6 (.60) wijst op trends.

Onderzoeksvraag 2. De tweede onderzoeksvraag peilt naar de organisatie van de nationale en etnische identiteit van de Koerdische jongvolwassenen. Dit maten we aan de hand van de BIOS, een vragenlijst die de organisatie van meervoudige (bi)culturele identiteiten vaststelt. Tabel 3 geeft de beschrijvende statistiek, gemiddelden en standaardafwijkingen weer voor de vijf sub schalen van de BIOS (voor meer uitleg, zie *bijlage E*).

De resultaten betreffend onderzoeksvraag twee die we vervolgens bespreken, moeten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden aangezien de data met standaardafwijkingen tussen 0.89 en 1.16 veel variatie tussen de deelnemers vertonen. Rekening houdend met het aangetoonde continuüm-karakter van de vijf sub-schalen bespreken we de verhoudingen tussen de waarden op de dimensies *conflict-compatibility*, *hybridty-monocutural identity* en *flexibility*. Uit de waarden verkregen met de vragenlijst blijkt dat de onderzochte jongvolwassenen van Koerdische afkomst-, de twee culturen eerder als conflicterend waarnemen dan als verenigbaar. De hoogste waarde voor conflict toegekend in de onderzochte steekproef is $M=5.75$ en de laagste waarde is $M=1.75$ ($M=4.03$, $SD=1.16$). De hoogste waarde voor compatibility toegekend in de onderzochte

steekproef is $M=4.25$ en de laagste waarde is $M=1.25$ ($M=2.88$, $SD=.93$). Verder zien we op de dimensie hybridity- monocultural orientation dat de onderzochte Koerdische jongvolwassenen hun etnische en nationale identiteiten als gefusioneerd ervaren en dat ze eerder niet wensen deel uit te maken van maar een van de twee culturen. De hoogste waarde voor hybridity toegekend in de onderzochte steekproef is $M=6$ en de laagste waarde is $M=2.67$ ($M= 4.61$, $SD=1.09$). De hoogste waarde voor monocultural orientation toegekend in de onderzochte steekproef is $M=4$ en de laagste waarde is $M=1$ ($M= 2.55$, $SD= 1.12$). Kijken we naar de dimensie stabiel-variabel, dan blijkt dat gedrag en attitudes van de deelnemers variëren afhankelijk van de omgeving of het culturele frame, waarin ze zich bevinden. De hoogste waarde voor flexibility toegekend in de onderzochte steekproef is $M= 5.5$ en de laagste waarde is $M=2.5$ ($M= 3.88$, $SD=.89$).

Daarnaast deden we een t-toets voor onafhankelijke steekproeven op de gemiddelden van de vijf sub-schalen voor vrouwen in vergelijking met mannen. We zien geen significante verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke deelnemers met betrekking tot de organisatie van hun etnische en nationale identiteiten. We vonden geen verschil bij een van de vijf subschalen: conflict ($t(8) = .557$, $p= .326$), compatibility ($t(8) = -.875$, $p= .407$), hybridity ($t(8) = .193$, $p= .101$), monocultral orientation ($t(8) = -.1,079$ $p= .827$) en flexibility ($t(8) = - 1.316$, $p= .641$). Hanteren we het categoriale scoringsalgoritme, dan ervaren de vrouwelijke en mannelijke deelnemers hetzelfde als het gaat om de aanwezigheid of afwezigheid van bijvoorbeeld conflict. Dit zien we ook bij de overige vier schalen.

Tabel 3

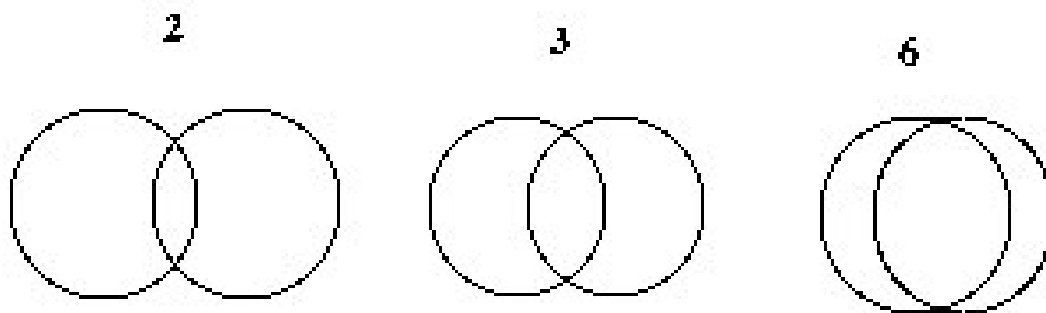
Gemiddelden en standaardafwijking voor de afzonderlijke schalen van de Bicultural Identity Orientation Scale ingevuld door Koerdische jongvolwassenen ($n=10$)

	Deelnemer	Conflict (M) ^a	Compatibility (M) ^a	Hybridity (M) ^a	Monocultural orientation (M) ^a	Flexibility (M) ^a
Vrouwelijk						
	01 (Lft25)	3.75	1.25	4	1.25	2.5
	03 (Lft25)	3	3	5.33	2	3
	06 (Lft25)	5.75	2.5	6	1	4.5
	08 (Lft23)	4.25	3	4.33	2.5	3
	10 (Lft26)	4.5	3.25	3.75	4	4.5
Mannelijk						
	02 (Lft22)	5.5	3	5.67	4	5.5
	04 (Lft23)	3.5	4.25	3.33	4	3.5
	05 (Lft21)	3.25	2.75	5.33	2	3.5
	07 (Lft30)	1.75	4.25	2.67	3.25	4.75
	09 (Lft34)	5	1.5	5.67	1.5	4
Totaal (v)		4.25	2.6	4.68	2.15	3.5
Totaal (m)		3.8	3.15	4.53	2.95	4.25
Totaal M (SD)						
		4.03 (1.16)	2.88 (.93)	4.61 (1.09)	2.55 (1.12)	3.88 (.89)

Noot. M= gemiddelde. SD= standaardafwijking. Lft= leeftijd. v= vrouwelijk. m=mannelijk.

^aDe waarden voor conflict, compatibility, hybridity, monocultural orientation en flexibility zijn gemiddelden op een 6-punt Likertschaal. 1 geeft een zeer geringe mate van conflict aan, compatibility enz. en 6 geeft een zeer hoge mate van conflict, compatibility enz aan.

Nu bespreken we de resultaten voor het onderdeel cirkeldiagrammen dat gelinkt is aan de BIOS (voor meer uitleg, zie methoden sectie en *bijlage E*). In het antwoordpatroon van de cirkeldiagrammen zien we dat de deelnemers voor diagrammen kozen die aan de uiteinden van de schaal liggen om de relatie tussen de Belgische en de Koerdische identiteit vanuit hun binnenste te beschrijven (hoogste score 6 en laagste score 2 op een 7-punt Likertschaal). Zeven op tien kozen een diagram met heel weinig overlap (score 2 op een 7-punt Likertschaal) of weinig overlap (score 3 en 3 op een 7-punt Likertschaal) terwijl drie op tien cirkels met heel veel overlap, bijna gefusioneerde identiteiten kozen (score 6 op een 7-punt Likertschaal). Hieruit leiden we drie groepen af, afhankelijk van de overlap die ze kozen (heel weinig, weinig, heel veel).

Figuur 3. Cirkeldiagrammen van de „Bicultural Integration Organisation Scale“ gekozen door de Koerdische jongvolwassenen ($n=10$).

Onderzoeksvraag 3. Onderzoeksvraag drie peilt naar de rol van de door de jongvolwassenen geëvalueerde discriminatie en erkenning voor hun identiteit. Ter verkenning van de onderzoeksvraag maten we aan de hand van de PDS, discriminatie waargenomen door de onderzochte steekproef (voor meer uitleg over de PDS, zie methoden sectie en *bijlage F*). Tabel 4 geeft de beschrijvende statistiek, gemiddelden en standaardafwijkingen weer voor de twee sub-schalen van de PDS, ten eerste discriminatie van de Koerdische groep en ten tweede subtiële, individueel ervaren discriminatie. Voor de analyse berekenden we gemiddelden per sub-schaal en deelnemer. De gemiddelden lopen van 1 (nooit gediscrimineerd) tot 5 (altijd gediscrimineerd). De deelnemers rapporteren nooit of bijna nooit ervaring van discriminatie op individueel niveau. De hoogste waarde toegekend in de onderzochte steekproef is $M=3$ en de laagste waarde is $M=1.25$ ($M= 1.78$, $SD=.49$). Daarentegen nemen de deelnemers op groepsniveau vaker discriminatie waar, waarbij deze waarde neerkomt op het soms meemaken van discriminatie. De hoogste waarde toegekend in de onderzochte steekproef is $M=3.75$ en de laagste waarde is $M=1.75$ ($M= 2.93$, $SD=.51$). Verder zien we geen significant verschil tussen vrouwen en mannen ten opzichte van hun waarnemingen van groepsdiscriminatie ($t(8) = .462$, $p= .823$) en individuele discriminatie ($t(8) = -1.03$, $p= .718$).

De bevindingen voor discriminatie moeten genuanceerd beschouwd worden. De deelnemers gaven tijdens het invullen van de vragenlijst aan dat volgens hen de discriminatie die ze waarnemen gegrond is op het feit dat ze deel uitmaken van de algemene groep allochtonen in plaats van de groep Koerden. Hierop wordt verder ingegaan in de resultatensectie van de kwalitatieve interviewdata (onder onderzoeksvraag 3, waargenomen discriminatie).

Tabel 4

Gemiddelden en standaardafwijking voor de sub-schalen van de Perceived Discrimination Scale ingevuld door Koerdische jongvolwassenen (n=10)

	Deelnemers										Totaal M(SD)
	Vrouwelijk					Mannelijk					
	01	03	06	08	10	02	04	05	07	09	
	Lft25	Lft22	Lft25	Lft23	Lft26	Lft25	Lft23	Lft21	Lft30	Lft34	
Gepercipieerde discriminatie											
Waargenomen groepsdiscriminatie (M) ^a	3.5	3	2.5	2	3.5	2.5	2.75	2.75	3.75	1.75	2.93 (.51)
Waargenomen subtiele, individuele discriminatie (M) ^a	1.5	2.75	1.25	1.75	1.25	x	1.75	2.5	1.5	3	1.78 (.49)

Noot. M= gemiddelde. SD= standaardafwijking. Lft=leeftijd. x= ongeldige waarneming.

^a De waarden voor waargenomen groepsdiscriminatie en waargenomen subtiele, individuele discriminatie zijn gemiddelden op een 5punt Likertschaal, waarbij 1 aangeeft nooit discriminatie meegemaakt te hebben en 5 aangeeft altijd discriminatie mee te maken.

Kwalitatieve data

Vervolgens bespreken we het kwalitatieve deel van de data: ten eerste de interviews, en nadien de foto's. In kwalitatief onderzoek zijn de analyse en de interpretatie van de data inherent verstrengeld met elkaar (Tod, Andersen & Marchant, 2011), onder andere ten gevolge van het iteratieve karakter van kwalitatief onderzoek. Hiermee rekening houdend worden de interviews en de foto's in de volgende sectie meteen geanalyseerd en geïnterpreteerd. De duidelijke scheiding tussen resultaten en conclusiesectie passen we in de rapportering van dit onderzoek in mindere mate toe dan gebruikelijk in kwantitatief onderzoek.

Voor de analyse van de interviews pasten we een doelgerichte content-analyse toe waarbij we deductieve en inductieve codering combineerden (voor meer uitleg, zie methoden sectie).

Voor de analyse van de foto's deden we een inhoudsanalyse waarbij we ons oriënteerden aan de variabelen uit het code-boek (zie *bijlage I*). De bijhorende informatie uit de foto-interviews analyseerden we opgesplitst in dialogische eenheden tussen deelnemer en interviewer (voor meer uitleg, zie methoden sectie). Eerst bespreken we de resultaten voortvloeiend uit de interviews, apart voor elke onderzoeksvraag en in aansluiting daarop de foto's.

Resultaten voortvloeiend uit de interviews

Onderzoeksvraag 1. De eerste onderzoeksvraag peilt naar de acculturatie strategieën gehanteerd door de jongvolwassenen van Koerdische afkomst bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit. Uit de interviewanalyses blijkt dat de aspecten adaptatie en cultuurbewoud nauw samengaan met ervaren erkenning. Dit bemoeilijkt de onafhankelijke analyse van de acculturatie-strategieën. Daarom behandelen we de resultaten uit de interviews voor onderzoeksvraag 1 onder het kopje over onderzoeksvraag 3 waar waargenomen erkenning aan de orde is.

Onderzoeksvraag 2. De tweede onderzoeksvraag peilt naar de organisatie van de nationale en etnische identiteit van de Koerdische jongvolwassenen. Om hierop een antwoord te geven hebben we op basis van de interviewgegevens per deelnemer een cirkeldiagram opgesteld dat de innerlijke organisatie van de identiteiten tracht weer te geven. Hierbij hebben we rekening gehouden met de beleving van conflict, compatibility, hybridity, monocultural orientation en flexibility.

In onderstaande cirkeldiagrammen is de culturele aangeduidt met kleur. De grootte van de cirkels geeft aan hoeveel ruimte de culturele identiteiten in verhouding tot elkaar innemen binnen een persoon. De breedte van de buitencirkel geeft het belang aan. Een brede buitencirkel betekent dat de persoon meer belang hecht aan de betreffende culturele identiteit. Afstand en overlap van de cirkels geven de mate van vermenging aan tussen de culturele identiteiten (hybriditeit). De cirkels bij deelnemster 01 en 03 verbonden met een pijl geven identiteitsontwikkeling aan. De zwarte cirkeldiagrammen aan de linkerkant geven per deelnemer het diagram weer dat werd aangeduid in de BIOS.

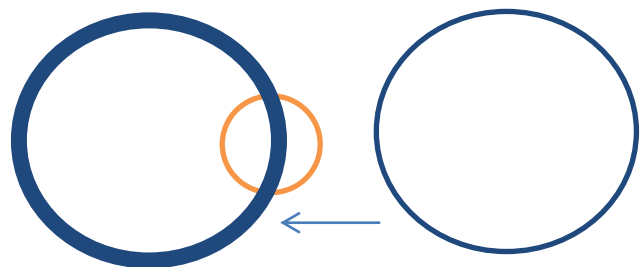
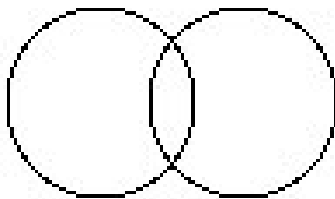
De evaluatie van de cirkel diagrammen uit de BIOS toonde aan dat we de deelnemers in drie groepen kunnen indelen, dit op basis van de mate van overlap die ze kozen om de relatie tussen hun Koerdische en Belgische identiteit te beschrijven (zie resultatensectie

cirkeldiagrammen). Van deze indeling maken we gebruik voor de analyse van de interviewresultaten. Eerst geven we per groep een overzicht van de cirkeldiagrammen van de deelnemers. Vervolgens bespreken we verschillen en overeenkomsten tussen de deelnemers binnen een groep met betrekking tot conflict-compatibility, hybridity-monocultural orientation en flexibility.

Groep 1. Deelnemers 01 en 07 maken deel uit van deze groep die voor heel weinig overlap heeft gekozen.

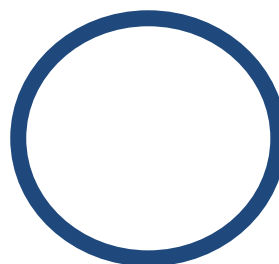
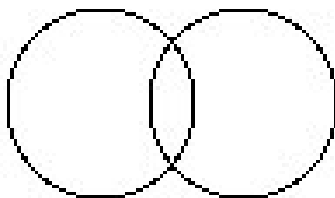
Deelneemster 01 (lft25)

2

Deelnemer 07 (lft30)

2

Kijken we naar de cirkeldiagrammen, dan blijken de twee deelnemers in de invulling van hun etnische Koerdische en nationale Belgische identiteit vandaag op het eerste gezicht van elkaar te verschillen, ondanks het feit dat ze kozen voor dezelfde mate van overlap in de BIOS. De BIOS-cirkeldiagrammen (aan de linker kant) stemmen niet direct overeen met de cirkeldiagrammen gebaseerd op de interviews (aan de rechter kant).

Hybridty-monocultural orientation. Van naderbij bekeken zien we dat de deelnemers wel overeenkomen in het belang dat ze hechten aan hun Koerdische 'hoofdcultuur', terwijl deelnemer07 zichzelf niet bi-cultureel noemt, in tegenstelling tot deelneemster01, die zich als mix tussen een heel sterke Koerdische en een heel klein beetje Belgische identiteit beschrijft. Ter

illustratie voor de mono-culturele oriëntatie geven we een citaat van deelnemer 07(30): „Daar is geen haar op mijn kop,[...] die bijvoorbeeld denkt dat ik verwesterd ben of ver Belgisch ben. In de zin van dat ik de cultuur mij eigen gemaakt heb.”

Conflict-compatibility. Beiden nemen een hoge mate van onverenigbaarheid tussen de gehechte Koerdische en de individuele Belgische gemeenschap waar (bijvoorbeeld op vlak van sociale controle) en beschrijven dat geloof en sterke islamitische waarden met ideeën heersend in de westerse samenleving kunnen botsen. De deelnemers verschillen in de omgang met het conflictueuze. Zo beleeft deelnemer07 zijn etnische en nationale identiteit als niet te combineren binnen zichzelf, waartegenover deelnemster01 de cultuurverschillen in het publieke domein (school, werk) probeert buiten beschouwing te laten en op de tweede rang te zetten om mogelijke conflicten te vermijden en privé voornamelijk gericht is op haar Koerdische identiteit.

Flexibility. Allebei beschrijven ze aanpassing aan de Koerdische en Belgische culturele frames waarbij ze van het ene in het andere vervallen (code-switchen). Deze aanpassing kost moeite voor de deelnemers.

Groep 2. De vijf deelnemers van deze groep kozen voor weinig overlap tussen hun etnische en nationale identiteit (deelnemer 02, 04, 05, 08 en 10).

Deelnemer 02 (lft25),

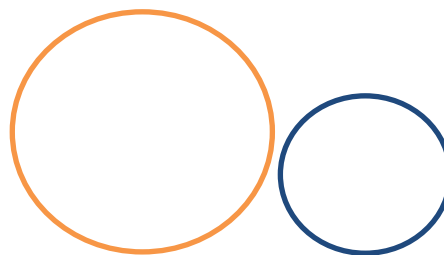
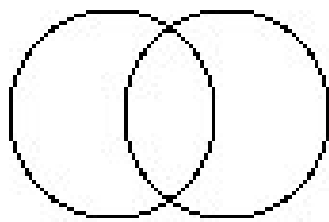

Deelnemer 04 (lft23)

Deelnemer 05 (lft21)

3

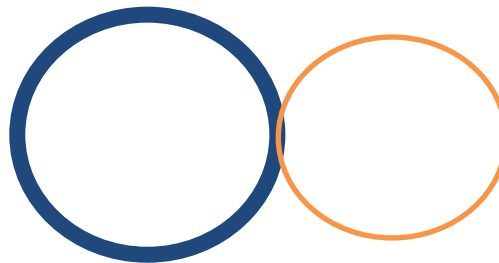
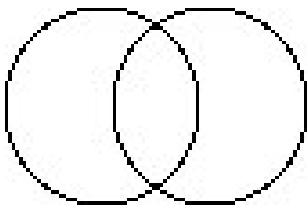

Culturele identiteit

Geno- fenotypische identiteit

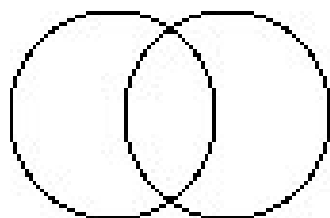
Deelneemster 08 (lft23)

3

Deelneemster 10 (lft26)

3

bewust

onbewust

Kijken we naar de cirkeldiagrammen, dan blijken de vijf deelnemers in de invulling van hun etnische Koerdische en nationale Belgische identiteit op het eerste gezicht van elkaar te verschillen, ondanks het feit dat ze kozen voor dezelfde mate van overlap in de BIOS. Behalve het cirkeldiagram voor deelneemster 10 komen de cirkeldiagrammen aangeduid in de vragenlijst (aan de linker-kant) niet direct overeen met de cirkeldiagrammen gebaseerd op de interviews.

Hybridty-monocultural orientation. Van naderbij bekeken zien we dat de deelnemers in deze groep hun identiteit niet als mengeling waarnemen (met uitsluiting van deelneemster10). Ze

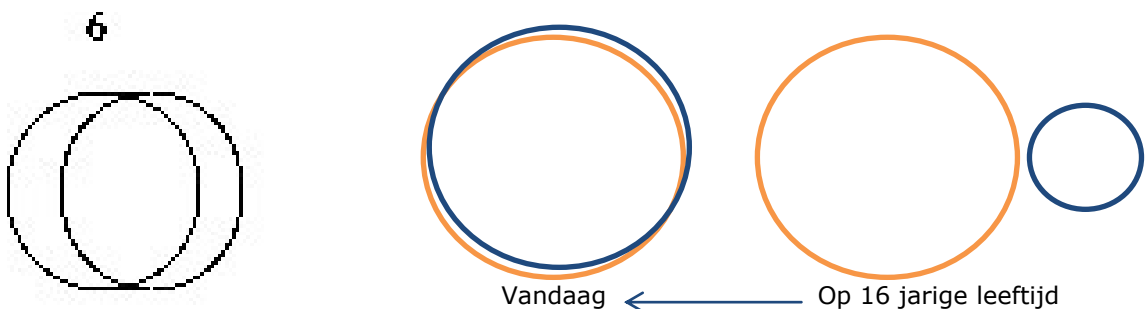
beschrijven hun etnische en nationale identiteit als niet overlappend en naast elkaar staand. Dit sluit niet uit dat de deelnemers zichzelf als bi(tri)cultureel beschrijven en hun culturele identiteit als iets van beide culturen ervaren (met uitsluiting van deelnemer 04). Bij alle deelnemers neemt de Koerdische identiteit meer ruimte in dan de Belgische (of de Turkse), met uitsluiting van deelnemer vijf waarbij de Belgische identiteit overheerst. Samengevat vertoont deze groep respondenten dus eerder een mono-culturele oriëntatie waarbij ze van elkaar verschillen in de mate ervan en waarvan deelnemer 04 een extreem voorbeeld is.

Conflict-compatibility. Verder komen de belevingen van de deelnemers overeen wat betreft de mate van conflict. Ze beschrijven innerlijk geen botsingen of conflict te ervaren tussen de twee identiteiten. Wel kennen de deelnemers onverenigbaarheden tussen de Belgische en de Koerdische cultuur op grond van verschillende denkwijzen, de sociale druk uitgaande van de gemeenschappen en bepaalde tradities.

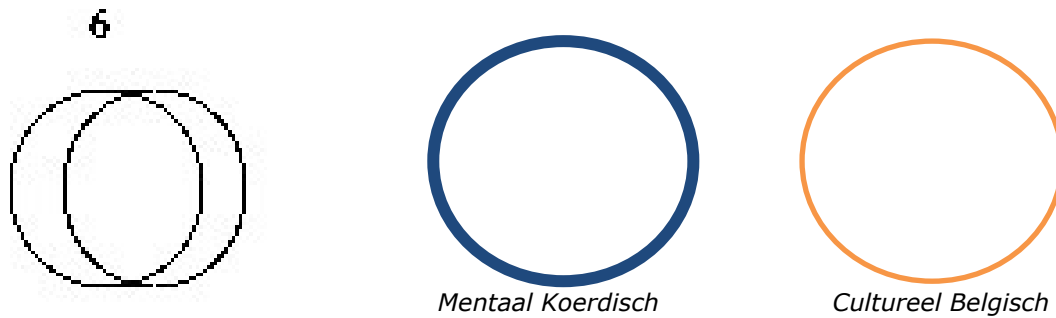
Flexibility. De deelnemers rapporteren vooral hun gedrag automatisch en onbewust aan te passen aan de culturele context en dus van de ene naar de andere identiteit om te schakelen („code-switchen”), waarbij attitudes en hun levensvisie redelijk stabiel blijven. Het culturele verschil tussen de ‘thuis- en de buitenwereld’ waartussen ze moeten schakelen, halen de deelnemers regelmatig aan. Met uitsluiting van deelnemer 08, ondervinden de andere deelnemers geen problemen bij het omschakelen.

Groep 3. Deze groep deelnemers kozen voor bijna gefusioneerde identiteiten (deelnemer 03, 06 en 09).

Deelnemster 03 (Ift25)

Deelnemer 09 (lft34)

Deelneemster 06 (lft25)

Kijken we naar de cirkeldiagrammen, dan blijken de deelnemers in de invulling van hun etnische Koerdische en nationale Belgische identiteit op het eerste gezicht van elkaar te verschillen, ondanks het feit dat ze kozen voor dezelfde mate van overlap in de BIOS.

Hybriditeit-monocultural orientation. De invulling van de hybride die ze waarnemen, verschilt nogal tussen de deelnemers van deze groep. De vrouwelijke deelnemers beschrijven hun identiteit als één in plaats van twee identiteiten, terwijl deelnemer 09 zijn identiteit opsplitst naar elkaar aanvullende delen: het mentale, politieke (rationele) Koerdische en het culturele, interactionele (emotionele) Belgische identiteitsgedeelte. Maar we zien ook overeenkomsten. Ookal komen in de cirkeldiagrammen andere hybriditeits-structuren terug, zien we dat de etnische en de nationale identiteit evenveel ruimte innemen. Zo beschrijven de deelnemers hun identiteitsontwikkeling als het zoeken naar evenwicht tussen de twee:

„Het is altijd een soort balans[...]evenwicht vinden. [...] onbewust kijken wat je van beide culturen meeneemt.[...] wat echt bij elkaar past,[...]je kunt met twee achtergronden leven, met twee identiteiten,[...]maar...het is niet gemakkelijk[...] het is langs alle kanten. Het moet langs beide kanten gaan, dan[...]kan dat wel iets constructief worden", deelnemer09 (lft34).

„Ik zie het als een monument. Dat steeds opbouwt. Dat steeds in proces is. Het is niet dat ik het heb. Het is dat, het creëert zich nog, nog steeds. Ik denk heel mijn leven. Het is EN de Belgische EN de Koerdische in plaats van OF/OF", deelneemster06 (lft25).

Conflict-compatibility. Verder komen de belevingen van de deelnemers overeen wat betreft de mate van conflict. Ze beschrijven innerlijk geen botsingen waar te nemen tussen de culturele identiteiten maar een hoge mate van conflict te ervaren tussen de individualistische Belgische en de collectivistische Koerdische cultuur in hun dagelijkse leven. Religie blijkt evenzeer een conflictueuze factor. Zijzelf leven in de twee werelden die diametraal tegenover elkaar staan en die ze proberen te combineren tot een leefwereld maar personen uit hun omgeving die deel uitmaken van maar een van de twee werelden (de Belgische of de Koerdische) begrijpen de andere leefwereld niet volledig. Daardoor ontstaan botsingen terwijl de twee werelden met zijn tegenstrijdigheden voor de deelnemers innerlijk vallen te combineren. Ze appreciëren zowel de openheid, het familiale, gehechte karakter van de Koerdische samenleving als het individuele karakter van de Belgische samenleving met meer privésfeer en persoonlijke grenzen.

Flexibility. Verder komen de deelnemers overeen op vlak van „code-switchen“. Ze geven aan afhankelijk van het culturele „frame“ onbewust te switchen tussen de normen en waarden van de twee culturen. Dit geldt eveneens voor hun identiteitsgevoelens. Afhankelijk van de context voelen de deelnemers zich eerder Belgisch of Koerdisch.

Geslachtsverschillen. Kijken we over de drie groepen heen naar de verschillen tussen mannen en vrouwen, dan zien we dat de vrouwelijke deelnemers eerder geneigd zijn hun identiteit als overlappend en zich mengend te ervaren (hybride). De mannelijke deelnemers nemen de Koerdische en Belgische identiteit eerder waar als iets dat naast elkaar staat of vinden manieren om de identiteiten te categoriseren en ze daardoor gescheiden te houden (bijvoorbeeld deelnemer 09). Zowel vrouwelijke als mannelijke deelnemers ervaren een hoge mate van conflict, waarbij de inhoud ervan kwalitatief van elkaar verschilt.

Onderzoeksvraag 3. Onderzoeksvraag drie peilt naar de rol van de door de jongvolwassenen geëvalueerde discriminatie en erkenning voor hun identiteit. Eerst bespreken we de bevindingen voor discriminatie en erkenning om vervolgens de link te maken naar de samenhang tussen erkenning en acculturatie.

Waargenomen discriminatie. We codeerden de data in een deductief proces met de bestaande codes (afkomstig uit de PDS), ervan uitgaande dat er een lineaire relatie is tussen de discriminatie van de Koerdische minderheidsgroep door de Belgische samenleving en de dominante Belgische meerderheidsgroep. Deze aanname bleek niet te stroken met de beleving van de deelnemers. Door middel van een inductieve analyse kregen we een beeld van wat er bij de

deelnemers speelt m.b.t. tot waargenomen discriminatie. De beleving van de deelnemers, afgeleid uit de analyse van de interviews, is samengevat in *Figuur 4*. Het schema zal de verschillende lagen van de leefwereld van de deelnemers helpen te beschrijven en ordenen. Het schema tracht niet te verklaren of te generaliseren. De waargenomen discriminatie wordt onderverdeeld in groepsdiscriminatie-en individuele discriminatie (subcategorieën afkomstig uit de PDS), dit kan op basis van de beleving van de deelnemers verder gedifferentieerd worden naar discriminerende groepen, gediscrimineerde groepen en de groep waartegenover gediscrimineerd wordt.

Kijken we naar *Figuur 4* zien we een opdeling met drie discriminerende groepen: de Belgische samenleving, de Turkse minderheidsgroep in de Belgische samenleving en de Turkse meerderheidsgroep in Turkije. Verder maken de deelnemers onderdeel uit van verschillende groepen die worden gediscrimineerd (zie kolom *gediscrimineerde groep*). Deze zijn: *individueel niveau*, *allochtonen* in het algemeen en *Koerdische minderheidsgroep*. In de derde kolom van *Figuur 4* staan de groepen waartegenover de deelnemers zich gediscrimineerd voelen. Deze zijn de *Belgische meerderheidsgroep*, *andere minderheidsgroepen* en de *Turkse minderheidsgroep*. Op individueel niveau maken de deelnemers een onderscheid tussen de discriminatie tegenover *geassimileerde*, *geïntegreerde* en *gesepareerde* individuen. Het schema wordt horizontaal van links naar rechts per reeks gelezen per reeks. Aan de hand van het schema (*Figuur4*) bespreken we vervolgens een selectie van de belangrijkste bevindingen om onze onderzoeksvraag te beantwoorden.

Discriminerende groep	Gediscrimineerde groep	Discriminatie tegenover/ ten opzichte van
Belgische samenleving	individueel	Ten opzichte van geassimileerde individuen
		Ten opzichte van gesepareerde individuen
		Ten opzichte van geïntegreerde individuen
	Allochtonen in het algemeen	Tegenover de dominante Belgische groep
De Turkse minderheidsgroep in de Belgische samenleving	De Koerdische minderheidsgroep	Tegenover andere minderheidsgroepen
		Tegenover de Turkse minderheidsgroep
De Turkse minderheidsgroep in de Belgische samenleving	De Koerdische minderheidsgroep in België	Tegenover zichzelf, de Turkse minderheidsgroep in de Belgische samenleving
De Turkse meerderheidsgroep in Turkije	De Koerdische minderheidsgroep in Turkije	Tegenover de Turkse groep
	De Koerdische minderheidsgroep in België via overdraag (geïnternaliseerde onderdrukking)	

Figuur 4. Waargenomen discriminatie. Subcomponenten in overeenstemming met de beleving van de Koerdische jongvolwassenen. De gele reeksen gaan over waargenomen individuele discriminatie en de groene over discriminatie op groepsniveau.

Kijken we naar de eerste reeks van het schema met als discriminerende groep de Belgische samenleving, dan zien we dat de deelnemers op individueel niveau verschillen waarnemen in de omgang met personen die geassimileerd, geïntegreerd of gesepareerd geaccultureerd zijn. Zo ervaren ze in de Belgische samenleving assimilatie als gewenste acculturatiestrategie en separatie (cultuurbehoud) als ongewenste acculturatiestrategie. Zelfs personen die assimilatie- en integratieacculturatie hanteren ervaren discriminatie en individuele miserkenning. Deze bevinding beschrijft deelnemer09 (lft34) als volgt: *„de mensen verlangen van u dat je assimileert. En vanaf dat ge geassimileerd zijt, ja? Ze gaan u altijd nog als vreemden beschouwen zo. Je kunt zo veel, uw dingen doen. Uw best doen. Maar je wordt nog altijd anders bezien”*. Ook ondervinden de deelnemers onbegrip en bevooroordeelning voor de Koerdische cultuur door de Belgen:

„Als ik dan sommige dingen vertel over mijn familiecultuur. Je ziet dat dan bijvoorbeeld bij mijn klas, de Belgen[...]. Die vinden dat zo heel raar, zo van ah dat is bij ons niet, ah dat is wel raar. Want wat ik normaal vindt, vinden die abnormaal." Deelnemster08 (lft23)

Kijken we naar de volgende rij, dan zien we dat de deelnemers rapporteren dat de Belgische samenleving allochtonen in het algemeen discrimineert. De discriminatie wordt doorgaans ervaren als ten grondslag liggend aan het Belgische assimilatiebeleid waarbij een hoge mate van aanpassing en achterlaten van de etnische cultuur wordt geëist:

„In onze Belgische samenleving, ik vind, mensen zijn niet echt verdraagzaam tegenover mensen van andere culturen. Dus als zij een groepje zien met een andere huidskleur: ah ja, dat is uitschot. [...]wanneer ze zeggen integratie, je moet daar niet veel van geloven. Zij, ze willen geen integratie. Ze willen dat je zoals hen wordt." Deelnemster03(lft25)

Verder zien we dat de deelnemers door de Belgen geen uitgesprokene discriminatie waarnemen van de Koerdische tegenover andere minderheidsgroepen. Globaal beschrijven ze wel een hiërarchie in discriminatie tussen geïmmigreerde etnische groepen (*ethnic hierarchy*, Hagedoorn, 1995). West-Europese migranten maken minst discriminatie mee terwijl Afrikaanse migranten de meeste discriminatie ervaren. Koerden, Turken en Marokkanen plaatsen ze op de schaal tussen West-Europese en Afrikaanse migranten.

Wel wordt een hogere mate van discriminatie door de Belgische samenleving van de Koerdische minderheidsgroep waargenomen tegenover de Turkse minderheidsgroep. De discriminatie, beschreven door de deelnemers, situeert zich voornamelijk op politiek vlak. Door een anti-Koerdische houding in te nemen (*„ik heb zo het gevoel dat België ook op de kar van Turkije mee springt"*, deelnemer 02, lft25) stelt de Belgische politiek het grotere Turkse aandeel in de bevolking als potentieel kiespubliek veilig.

Naast de Belgische samenleving benoemen de deelnemers de Turkse minderheid die in België leeft als een tweede discriminerende groep (zie tweede reeks in *Figuur 4*). De Turkse minderheidsgroep zal de Koerdische minderheid in België viseren, aanvallen en tegenwerken. Als een voorbeeld noemen de deelnemers een bomaanslag op een Koerdische vereniging in Genk. Daarnaast blijkt dat het cultuurverschil tussen de Turken en de Koerden niet geaccepteerd wordt door de Turken, dit is gelinkt is aan het Turkse assimilatiebeleid.

„Vooral, in Europese landen. Je wordt meer uitgesloten door de Turkse dan door, de Belgische. Dus als je tegen een Belgische zegt: ik ben geen Turk, ik ben een Koerd. Dan volgende dag zegt die: ah nee dat is een Koerdische, dat is geen Turkse. Maar als je tegen een Turk zegt, ik ben geen Turk, ik ben een Koerdische, die accepteren dat niet", deelnemster01(lft25).

Als een derde discriminerende groep benoemen de deelnemers de dominante Turkse meerderheidsgroep in Turkije zelf (zie derde reeks in *Figuur 4*). De Turkse meerderheidsgroep in Turkije discrimineert volgens de deelnemers zowel de Koerdische minderheidsgroep in Turkije zelf als op een indirecte manier de Koerdische minderheidsgroep in België. De deelnemers beschrijven het doel van dit assimilatiebeleid als het trachten uitdoven van de Koerdische cultuur. Deelnemster drie (lft25) noemt onderdrukking in die zin van dat er geen reguleringen zijn en er niet geïnvesteerd wordt in Koerdische gebieden in Turkije. Deze discriminatie blijkt aan twee kanten indirect impact te hebben op de Koerdische jongvolwassenen in België. Aan de ene kant wordt de discriminatie overgedragen op de Koerdische jongvolwassenen alleen al door het feit dat ze de Koerdische identiteit vertegenwoordigen. Aan de andere kant wordt de discriminatie overgedragen door verhalen van naasten. Allebei kunnen ze leiden tot internalisering van de onderdrukking van de Koerdische identiteit met gevolgen voor de Koerdische jongvolwassenen hier in België. De internalisering komt bijvoorbeeld terug in situaties waar de deelnemers zwijgen over hun eigen achtergrond omdat ze, met name in Turkse omgevingen, niet uit kunnen komen voor hun identiteit (*deelnemer07, lft30*).

Waargenomen erkenning. In een inductief proces hebben we voor de beleving van de erkenning (of miserkenning) van de Koerdische jongvolwassenen een schema opgesteld, weergegeven in *Figuur 5*. Zoals aangehaald in de alinea over discriminatie zal het schema helpen bij het ordenen van de diverse lagen van de leefwereld. Het tracht niets te verklaren of te generaliseren. Waargenomen erkenning bestuderen we op basis van een kader bestaande uit acteurs die erkenning geven, de groepen die erkent worden en het domein waarop de erkenning gegeven wordt. Het schema wordt horizontaal van links naar rechts gelezen per reeks.

Erkenning door	Erkenning van	Ten opzichte van
De Belgische samenleving	Cultuurverschillen (allochtonen in het algemeen)	Cultuurbehoud
	De eerste, tweede, derde generatie	Acceptatie van de Belgische identiteit binnen multiculturele individuen
	Individueel	Kennis van de Koerdische identiteit
	De Koerdische identiteit	Officieel (nationaliteit) In de media
	De Koerdische groep	Tegenover andere minderheidsgroepen Acceptatie van het verschil Koerdische-Turkse
De Turkse minderheid in de Belgische samenleving	De Koerdische identiteit	Acceptatie van het verschil Koerdische-Turkse
De Turkse meerderheidsgroep in Turkije	De Koerdische identiteit	Koerdisch onderwijs, Koerdisch taal erkennen in de grondwet, soort autonomie
De mensen die in het huidige Turkije wonen (waaronder Koerden)	Diegene geboren of getogen in België met Koerdische origine	„outgroup”, minderwaardigheid

Figuur 5. Waargenomen erkenning. Subcomponenten in overeenstemming met de beleving van de Koerdische jongvolwassenen. De gele reeksen gaan over waargenomen individuele erkenning, de groene over erkenning op groepsniveau.

Aan de hand van het schema (*Figuur 5*) bespreken we in het volgende de belangrijkste bevindingen voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Eerst bespreken we de resultaten voor de Belgische samenleving als erkenning-gevende groep. Kijken we naar de eerste en tweede rij van het schema, met als erkenning-gevende groep de Belgische samenleving, dan zien we de twee erkenningsdimensies van het multiculturalisme terug. Ten eerste ervaren de deelnemers het integratiebeleid van de Belgische samenleving als assimilatiegericht dat culturele diversiteit niet toestaat en het behouden van cultuur niet accepteert: „Maar ze kunnen niet verwachten dat je volledig [...] uw geloof of uw cultuur, dat je daar afstand van neemt. En ik vind tegenwoordig dat dat wel zoveel verwacht wordt”, *deelnemer03 (Ift25)*. Dit verwijst naar de culturele-diversiteit dimensie van het multiculturalisme.

Ten tweede ervaren ze de erkenning vanuit de Belgische samenleving op persoonlijk vlak als ambigue. Aan de ene kant eist de Belgische cultuur aanpassing, terwijl aan de andere kant de geïnternaliseerde Belgische identiteit, overgenomen door de Koerdische jongvolwassenen, niet aanvaard wordt. Dit verwijst naar de gelijkheidsdimensie van het multiculturalisme geïllustreerd in volgend citaat: *„Ik denk oké ik ben gewoon een iemand, zoals iedereen. Maar dan wordt je soms natuurlijk met u voet op de grond gezet of dan wordt je bewust gemaakt van: oké. ik zie er, ik zie er anders uit of ik kom van ergens anders. en, ze laten altijd blijken dat je anders, allez, dat voelt je dan zo.” Deelnemer09(lft34).*

Daarnaast vernemen de deelnemers miserkenning door de Belgische samenleving omdat ze vinden dat er onwetendheid heerst over de Koerdische identiteit en dat het „altijd moeten informeren” en verklaren soms overgaat in verdediging en verantwoording: *„Als ze dat niet kennen voelt dat soms niet leuk aan. Als ze dan zeggen van: oh maar dat bestaat toch niet. [...] Dan moet je altijd zo precies verantwoorden, altijd zo opkomen. Hallo, ik besta wel! Ik spreek Koerdisch! Dat doet wel iets, dat wringt, hè”, (deelnemster06, lft25).* Echter spreken de deelnemers van een evolutie, de Belgische bevolking lijkt meer en meer geïnformeerd te zijn.

De erkenning van de Koerdische identiteit in de Belgische samenleving op officieel vlak ervaren de deelnemers verschillend. Sommigen geven aan hierop geen zicht te hebben, anderen zien zowel erkenning als miserkenning op officieel vlak. De kwestie van de nationale identiteit als officiële registratie komt vaak naar boven tijdens interviews: *„Natuurlijk worden de Koerden hier in België niet onderdrukt zoals dat in het oosten gebeurd.[...]Maar het feit dat de Belgische overheid ook de Koerdische identiteit niet echt erkent als nationale identiteit, en dat bijvoorbeeld mee wilt opnemen in de officiële documenten. Zo een heel subtiele vorm van onderdrukking.[...]op de documenten, worden ze dus eenvoudig aangeduid, met de nationale identiteit, dat ze eigenlijk aan het ontvluchten zijn”, (deelnemer07, lft30).*

In overeenstemming hiermee zien we dat de deelnemers zich tegenover andere minderheidsgroepen miskend voelen. Deelnemer 05 (lft21) noemt bijvoorbeeld dat de Koerden op vlak van hun nationaliteit ondergebracht worden bij het volk, waar ze niet voelen bij te horen waardoor de Koerdische groep niet apart genoemd wordt als er gesproken wordt over de verdiensten van arbeidsimmigratie.

Kijken we naar de Turkse minderheid als erkenning-gevende groep in België (reeks twee, *Figuur 5*), dan zien we dat deze differentiatie tussen Koerden en Turken niet accepteert: *„Drie maanden geleden op de VUB, was er [...] op café, een turk, die kwam daarbij en ik zeg: ja ik ben*

Koerd. En hij: Ah, we zijn vrienden, we zijn allemaal Turken", deelnemer02, lft25. Een assimilatiemechanisme dat negatief beoordeeld wordt door de deelnemers.

Kijken we naar de laatste reeks van het schema, dan zien we als erkenning-gevende groep personen die steeds in het herkomstland van de deelnemers (Turkije) leven en opgroeiden. Deze groep onderscheidt zich van de dominante Turkse meerderheidsgroep. De deelnemers voelen zich ook door deze groep miskend en als minderwaardig beschouwd, omwille van het feit dat ze door hun Belgische woonplaats niet als volledig Koerdisch worden aanvaard: *„Want hier in België ben ik een buitenlander en in Turkije ben ik dat ook. Want daar noemen ze ons de Belgen, die van Europa zeggen ze dan tegen ons. En hier zeggen ze dan allochtonen", deelnemster08, lft23.*

De samenhang tussen discriminatie, erkenning en identiteitsbeleving. Vervolgens bespreken we de impact van waargenomen discriminatie en erkenning op de identiteitsbeleving van de deelnemers. In overeenstemming met onze onderzoekshypothesen verandert de identiteitsbeleving naarmate discriminatie of miserkenning aanwezig is, maar deze verandering is opnieuw divers tussen de deelnemers. In tegenstelling tot de verwachting dat het beleven van veel discriminatie en miserkenning leidt tot een separatie of assimilatie-acculturatie en beleving gekenmerkt door weinig discriminatie en miskenning leidt tot een integratie-acculturatie, zien we dat afhankelijk van de culturele context waarin de Koerdische jongvolwassenen zich bevinden, de deelnemers hun identiteitsbeleving en de uiting van hun identiteit aanpassen. Dit wil zeggen dat cultuurbehoud en adaptatie binnen een persoon sterker of minder sterk aanwezig zijn afhankelijk van de culturele omgeving, levensdomeinen (privéleven en publiek leven) en de mate van discriminatie en erkenning in een specifieke situatie.

Zo wordt discriminatie ervaren door de Belgische samenleving beantwoord met assimilatie aan de discriminerende groep: *„Dat je zo mengt in hen om aanvaard te worden, om niet gediscrimineerd te worden", deelnemster 03, lft25.* Echter wordt discriminatie in de vorm van het assimilatiebeleid uitgaand van de Turkse groep beantwoord met afgrenzing: *„Hoe meer eigenlijk dat de Turkse staat en de Turken zeggen dat de Koerden Turken zijn, zal ik meer zeggen dat ik Koerd ben", deelnemer02, lft25.*

De achterliggende problematiek van de miserkenning van de Koerdische identiteit in de Belgische samenleving, zowel door de Belgen omwille van onwetendheid als door de Turken omwille van historisch verinnerlijkte onderdrukking, weegt altijd mee, ook in het dagelijkse leven. Zo zegt het merendeel van de deelnemers binnen de Belgische context soms als gemakkelijksoplossing dat ze Turks zijn. Daarnaast blijkt dat de Belgische identiteit in

conflicteuze situaties een „detouring“ variabele is. Dit betekent dat de deelnemers zich bijvoorbeeld in een Turkse omgeving als Belgisch uiten om het conflict tussen de Koerdische identiteit en de Turkse omgeving op te lossen. Als een soort bliksemafleider.

Verder zien we in de interviews dat de achterliggende identiteitsproblematiek en identiteitsdreiging impact hebben op de ontwikkeling van de wens van het behouden van de cultuur en de openheid voor adaptatie. Als tweede generatie voelen de deelnemers zich mede verantwoordelijk voor het oprecht houden van de Koerdische cultuur omdat deze anders door de statenloosheid zou verdwijnen. Deze situatie maakt dat men extra aandacht moet hebben voor de Koerdische identiteit „om dat levend te houden“ (deelnemer07, lft30).

Met een imaginatie-vraag werden de deelnemers gevraagd zich een situatie voor te stellen waarin de Koerdische identiteit erkend zou zijn en een autonome staat voor de Koerden zou bestaan. Op de vraag naar de impact ervan op hun identiteitsbeleving antwoordden de deelnemers gemengd. Weliswaar zal het „weghalen“ van het problematische karakter van de Koerdische identiteit positieve normaliteit tot gevolg hebben. Dit is geïllustreerd in de volgende citaten: *„Dan zou je heel vrij zijn, dat zou heel anders zijn.[...] gaat je misschien zeggen: ja, we zijn Koerden, hè. Zoals de Italianen zeggen: ik ben Italiaan in België“, deelnemer09, lft34.*

We zien dat deelnemers zich als gevolg minder zouden identificeren met hun Koerdische identiteitsonderdeel en meer met hun Belgische. Anderen zeggen dat „een Koerdistan“ geen verandering teweeg brengt in hun beleving. Weer anderen zien hun Koerdische identiteitsbeleving intensiveren en zouden zich gemakkelijker uiten als Koerden. Deze resultaten zijn weergegeven in onderstaande citaten:

„Als de Koerden rechten zouden hebben en Koerdistan zou erkend zijn, zou ik minder fixeren zo [...] dan zou ik zeggen ik ben Belg. Maar nu heb ik ook zo iets, het is een manier om mensen eens te kunnen vertellen. Dat is daarom“, deelnemer09 (lft34).

„Als ze zeggen van: kijk, Koerdistan is op dit moment bevrijd en, euh... je kunt daar onder u eigen identiteit gaan wonen, dan zal ik een Belg zijn“, deelneemster01(25).

„Ik denk dat ik dat altijd nog zou zeggen, want ik ben Koerd. En dat ik dit heel graag heb,[...]. Ja, ik ben Koerd en ik denk niet dat dat anders zou zijn“, deelneemster08 (lft23).

Resultaten voortvloeiend uit de foto's

Tijdens een eerste verkenning valt op dat de foto's in overeenstemming met de resultaten uit de cirkeldiagrammen van de BIOS in drie groepen onderverdeeld kunnen worden. Kijken we naar de drie groepen, dan zien we bij de groep deelnemers die kozen voor heel weinig overlap

tussen hun Koerdische en Belgische identiteit foto's waarin het Koerdische onderdeel van de identiteit uitgesproken sterk naar voren komt. De tweede groep die voor redelijk overlap kozen in de cirkeldiagrammen, heeft foto's getrokken die op een ruimer identiteitsbegrip wijzen dan slechts het culturele gedeelte van identiteit. Zodoende namen de deelnemers foto's van cultureel onsamenhangende voorwerpen en universele onderwerpen (gezin, vrienden, woonplaats, beroep, hobby's en interesses). Groep drie, die in de cirkeldiagrammen voor bijna een versmelting van de twee identiteiten koos, heeft foto's getrokken die het integratieve karakter van hun identiteit en het multiculturalisme op de voorgrond plaatsen. Over de groepen heen zien we geen verschillen tussen de foto's van mannen en vrouwen. Vervolgens bespreken we de resultaten voortvloeiend uit de foto's voor de drie onderzoeksvragen apart.

Onderzoeksvraag 1. De eerste onderzoeksvraag was: welke acculturatie strategieën hanteren Koerdische jongvolwassenen bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit? Terugkoppelend naar onderzoeksvraag 1, de gehanteerde acculturatie strategieën, leveren de foto's een gevarieerd plaatje op waarbij het Koerdische onderdeel van de identiteit sterker naar voren komt dan het Belgische (cultuurbehoud>adaptatie). Ter illustratie geven we een voorbeeld van een foto indicatief voor cultuurbehoud:

Foto 1: folkloredans hier in België

„We willen ons cultuur, op een toffe manier met elkaar delen en behouden en ook aan de mensen laten zien van: kijk, we doen dit, en daar staan Koerden voor. De folkloredans”, deelnemster06, lft25.

Adaptatie aan de Belgische cultuur zien we afgebeeld via combinaties en integraties van de etnische en nationale identiteit. De klassieke Belgische cultuur wordt amper getoond, wel trokken de deelnemers foto's van hun dagelijkse leven in België (zie *Foto 2*).

Foto 2. Bij vrienden in Schaarbeek (deelnemer 05, lft21)

De foto's leveren aanwijzingen voor alle vier acculturatie strategieën in de steekproef. In de foto's en het foto-interview zien we een combinatie uit gedragsmatige en attitudinale acculturatie. Zo beelden de deelnemers hun acculturatie attitude uit door foto's te bespreken die hun dagelijks gedrag en activiteiten laten zien. Ook al kun je de deelnemers onderbrengen in een van de categorieën van acculturatie, de invulling ervan verschilt tussen individuen met dezelfde acculturatiestrategie. In het volgende geven we voor elke acculturatie-strategie een voorbeeld.

Integratieve acculturatie zien we terug bij deelnemster 03(lft25). Haar foto's scheppen een evenwichtig beeld tussen het behouden van de Koerdische cultuur en het intensief beleven ervan, als ook het openstaan voor adaptatie en nieuwe ervaringen. Cultuurbehoud zie je terug in onderstaand citaat en de betekenis die de deelnemer geeft aan de foto van een Koerdisch trouwfeest. „En[...] bij ons is dat zo heel grote trouwfeesten. [...], het is zo een familiegebeuren. Hoe meer mensen, hoe meer vreugde zeggen ze. Het is echt[...]een volksfeest precies". Aan de andere kant hecht ze belang aan een vrijzinnige geest, openheid voor aanpassing en respect. *Foto 5* is een symbool hiervoor. Het toont de verbreding van perspectieven door open te staan voor het onbekende.

Foto 5. Op de trein

Een soort marginalisatie-acculturatie zien we terug in de foto's van deelnemer 07 (lft30) waarbij cultuur naar de achtergrond geplaatst en het universele, de identiteit van de mens op zich, op de voorgrond wordt gezet. Hij wil daarbij zijn idealen benadrukken en het triviale, zoals uitgaan met vrienden, buiten beschouwing laten. Kijken we dus puur naar de foto's, dan lijkt de deelnemer geen belang te hechten aan het behouden van zijn Koerdische cultuur. Ook hecht hij geen belang aan het eigen-maken van de Belgische cultuur: *"Ik denk dat die zes foto's, geen van die zes[...] drukt iets specifiek westers op of uit. Ik denk, dat sport is van alle tijden en van alle werelddelen, dat politieke activisme, die gezinswaarden, de natuur,[...], het studeren, dat zijn eigenlijk best wel universele dingen."* Hij zet zich echter in voor het multiculturalisme.

Deelnemer05 (lft21) vormt een voorbeeld van een persoon met geassimileerde acculturatie waarbij de Belgische culturele identiteit, vooral op gedragsmatig vlak, eerder toegepast wordt dan de Koerdische. De deelnemer is niet in een uitgesproken Koerdische omgeving opgegroeid en kijkt van een rationele afstand aan tegen de Koerdische cultuur als een soort studieobject (zie boeken over de Koerdische en Perzische cultuur). De rationele afstand is geïllustreerd in volgend citaat en Foto 4. *"Maar als je iets pas achteraf leert kennen,[...], je hebt niet echt kennis van die cultuur. En je je groeit ook niet echt in die cultuur op dan probeert je er meer achter te komen waar dat voor staat. Voor mij is dat meer een ontdekking. [...] ook meer een soort studie. Terwijl voor andere Koerden die, die worden geboren en die groeien op in een Koerdische omgeving."*

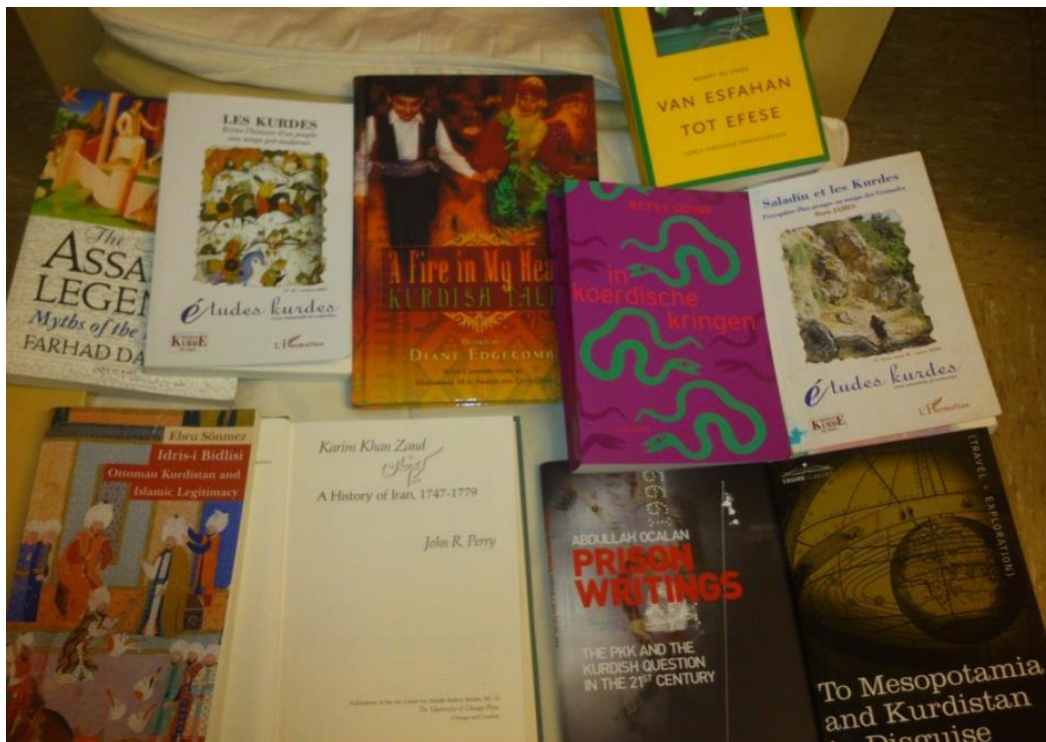

Foto 4. Interesses, Koerdische en Perzische volksverhalen

Bovendien is de wens naar het behouden van de Koerdische cultuur in vorm van tradities in beperkte mate aanwezig. Zijn nuchter attitude tegenover acculturatie is geïllustreerd in volgende citaat: „Mensen houden zich te vast over hun tradities omdat ze vaak niet rationeel daarover kunnen nadenken. [...] Traditie is, iets dat je doet. Niet omdat het per se [...] voordelig is maar gewoon omdat alle voorouders dat hebben gedaan. Als je u dan vastlegt aan tradities waar je eigenlijk niets aan hebt. Dan is dat[...] vastklampt aan iets nutteloos van het verleden. En [...] dat is de antithesis van vooruitgang.”

Deelnemer04 (Ift23) vormt een voorbeeld van een persoon met separatie-acculturatie. De foto's worden gedomineerd door de Koerdische culturele identiteit in vorm van tradities. Tijdens de bespreking worden een sterke wens naar het oprecht houden van de Koerdische cultuur en de angst voor cultuur- en identiteitsverlies duidelijk: „Hier probeerden ze gewoon om cultuur, [...] de Koerdische[...] cultuur[...]niet te laten verdwijnen. En dat is nog wel,[...]moeilijk omdat wij in de samenleving zijn waar verschillende culturen zijn, zo een mix van culturen en[...]. Want ik vind eigenlijk dat [...] probleem is [...] met de cultuur.[...]Dan vergeten ze ook, dat ze hun cultuur niet aanleren,[...]dan worden ze ook hun identiteit verloren.” De Belgische nationale identiteit en adaptatie komen niet terug in het foto-interview. Ter illustratie voor de Koerdische tradities zie onderstaande Foto 5 met bijstaand citaat.

Foto 5. Mijn Kamer

„En dat is eigenlijk, [...] ook een traditie dat we met, twee of drie in dezelfde kamer zijn. Want hinder zijn maar een of twee kamers per gezin, daar slaapt iedereen zo bij elkaar.”

Onderzoeksvraag 2. De tweede onderzoeksvraag peilt naar de organisatie van de nationale en etnische identiteit van de Koerdische jongvolwassenen.

In de foto's zijn zowel Koerdische als Belgische contexten afgebeeld die een hoge mate van culturele frame-switchen laten vermoeden (flexibility). Verder valt op dat het conflictueuze aspect en verenigbaarheid van de identiteit grotendeels buiten beschouwing wordt gelaten (conflict-compatibility). Evenzo zie je geloofsaspecten die volgens de deelnemers de mate van conflict meebepalen niet terug in de foto's. Echter komt door het foto-interview wel duidelijk naar voren dat de deelnemers veel ambiguïteit ervaren voortvloeiend uit innerlijke en uitwendige conflicten tussen het Koerdische en het Belgische bij hun invulling van cultuurbehoud en adaptatie. Een illustratie hiervan zien we in volgend citaat: *„Bijvoorbeeld als er ramadan is, ik doe niet mee aan de ramadan, geef ik echt eerlijk toe[...]. Maar als er dan mensen zijn die wel meedoen, dan ga ik mij toch ergens wel proberen rekening te houden dat ik bijvoorbeeld daar niks ga drinken. Maar aan de ene kant heb ik het gevoel, ja kijk, we zijn in België, dus doe ik het niet, dan doe ik het niet. Maar aan de andere kant is dat gevoel, ja kijk, er is z'n dingen dat je het eigenlijk niet kan doen, maar aan de ene kant zou ik ook zeggen, ah voort, het kan mij eigenlijk niet schelen[...]niemand kan mij iets zeggen, maar het zijn dan vooral de burens die dan zo misschien wat, wat anders gaan reageren, dan probeer ik wel,[...]soms doe ik dat gewoon niet. En soms doe ik dat wel”, deelnemer02 (Ift25).*

Onderzoeksvraag 3. Onderzoeksvraag drie peilt naar de rol van de door de jongvolwassenen geëvalueerde discriminatie en erkenning voor hun identiteit. Bij het merendeel van de deelnemers zien we dat discriminatie en erkenning van de Koerdische identiteit in de foto's impliciet een plaats krijgen. Zoals we hebben gezien in de schema's voor discriminatie en erkenning (*Figuur 4 en 5*), kennen de twee onderwerpen diverse nuancerings, wat we terug zien in de foto's.

Kijken we naar groep 1, dan zien we dat de deelnemers die eerder mono-cultureel op de Koerdische cultuur georiënteerd zijn (separatie), discriminatie en erkenning in hun foto's op politiek domein uiten. Bijvoorbeeld de foto van de protestmars (*Foto 6*) staat symbool voor het belang van de erkenning van de Koerdische identiteit in Turkije.

Foto 6. Protestmars

„België[...] heeft geen negatieve houding tegenover de Koerden[...] dat protest dat we dan altijd doen is [...]niet gericht tegen de Belgische overheid. [...] maar des te meer heb ik[...]problemen met de Turkse overheid, die natuurlijk wel zwaar onderdrukt en zwaar uitmoordt zelfs. [...] Ik denk wel dat steeds weer protesteren en laten horen van kijk, we zijn er nog altijd, dat dat nog altijd effect heeft, ook 5000 km verder in Turkije.”Deelneemer07, (lft30).

Evenzo maakt deelneemster01 (lft25) in haar foto's zowel internationale politiek tot onderwerp als de discriminatie ervaren door de Turkse minderheidsgroep in de Belgische samenleving. Zo toont ze haar dagboek dat geadresseerd is aan de Koerdische leider Abdullah Öcalan en een foto van de heropening van het Koerdisch centrum, na de aanslag door Turkse jongeren in Genk.

Kijken we naar groep 2, dan zien we dat de deelnemers die hun Koerdische en Belgische identiteit als naast elkaar staand beleven, discriminatie en erkenning niet thematiseren in hun

foto's. Deelnemer10 (lft26) vormt hierop een uitzondering, ze beschrijft dat ze zich nergens echt thuis voelt: *"Ik neem als een voorbeeld de WK. België speelt en ik sta helemaal voor België. Maar het is uw eigen land ook wel niet. Of [...]de taal, je gaat nooit eens gaan winkelen en Koerdisch spreken. [...], hier kun je dat niet. En in Turkije kun je dat ook niet. Dus je moet je altijd maar aanpassen. Ik zeg het, zoals, je gaat naar de voetbal kijken, je staat op voor België, je hebt ook de Belgische vlag mee. Je voelt je wel Belgisch. Maar toch weet je dat dat niet uw eigen land is", deelnemer10 (lft26).*

Foto7. Supporters België

Kijken we naar groep 3, dan zien we dat de deelnemers die voor een hybride geïntegreerde representatie van zichzelf kozen, de wens naar individuele erkenning door de Belgische samenleving ongeacht hun culturele achtergrond en individuele discriminatie in beeld brengen in de foto's. Een voorbeeld voor individuele erkenning is het Foto van een stemapparaat dat symbool is voor officiële erkenning als een deel van de Belgische samenleving ongeacht de culturele achtergrond: *"Dat is [...]de mogelijkheid om,[...] u ook erkent te voelen in België. Ja, je mag gaan stemmen dus dat is zo,[...]. Het is een deel van mij.[...] Ik ben mee als een persoon. Ik bouw mee aan de samenleving van België. Ik mag gaan stemmen. Ik word erkend", deelnemer06 (lft25).*

Een tweede voorbeeld voor individuele erkenning behandeld in de foto's is een Belgische peterschap, getoond door deelnemer09 (lft34) die symbolisch instaat voor het overgaan van culturele grenzen en individuele erkenning geïllustreerd in volgend citaat en foto: *"Het contrast ook tussen zo zwart en wit.[...]. Sommige dingen oversteken dat allemaal[...]we komen uit verschillende werelden. En toch, nu ben ik een peter van een[...]pasgeboren Vlaams meisje."*

Foto 8. Peetschap

Aan de andere kant zien we individuele discriminatie door de Belgische samenleving terug in de foto's. Invloeden van buitenaf, zoals het discrimineren en stereotyperen door Belgen op grond van voornamelijk uiterlijke kenmerken brengt conflictueuze gevoelens teweeg. De foto

„match van België” is samen met onderstaand citaat een illustratie van de dualiteit en het conflict dat de deelnemer innerlijk meemaakt: *“We kunnen onze haren en onze huid niet uitwassen[...]ik vrees dat dat zelf bij mijn kinderen. Dat die hetzelfde gaan meemaken en meelijden. Zolang u een vreemde naam zou houden. En een vreemde achternaam.[...]. Ja, ik vind het wel jammer eerlijk, je mag leven hier, je brengt jouw leven hier door, maar toch word je nog altijd als een vreemde beschouwd zo”, deelnemer09 (Ift34).*

Foto 9. Match van België

Evenzo legt deelnemster 03 (Ift25) de link tussen individuele discriminatie en conflict met haar identiteitsontwikkeling. Zo zegt ze dat het innerlijke conflict tussen de culturen alsook de eisen van buitenaf een extra moeilijke ontwikkelingstaak voorstellen: *„Maar ik bedoel als Koerdisch meisje leef je al [...]van binnen met zo een strijd van: ik wil die kant, ik wil dit niet, wat ze thuis zeggen. En dan nog die extra discriminatie van buiten, van de Vlaamse, Belgische kant.”*

Conclusies en discussie

In dit onderzoek is bekeken (1) welke acculturatie strategieën door Koerdische jongvolwassenen van de tweede generatie bij de invulling van hun nationale en etnische identiteit

worden gehanteerd en (2) hoe de etnische en nationale identiteiten georganiseerd zijn (t.o.v. conflict-verenigbaarheid, hybriditeit- monoculturele oriëntatie en flexibiliteit). Daarnaast werd nagegaan welke rol de door de jongere geëvalueerde erkenning (of discriminatie) van de Koerdische minderheidsgroep speelt voor identiteit. Dit gebeurde op drie manieren: vragenlijsten, interviews en foto's.

Onderzoeksvraag 1

Op het eerste gedeelte van mijn onderzoeksvraag, de gehanteerde acculturatie, blijkt een veelzijdig antwoord mogelijk. Leggen we de resultaten van vragenlijsten, interviews en foto's naast elkaar, dan zien we uiteenlopende uitkomsten. Kijken we naar de vragenlijst, dan zien we dat integratie de acculturatiestrategie van de deelnemers is, terwijl we in de interviews het enorme belang van het behouden van de cultuur en een sterkere identificatie met de Koerdische etnische groep zien, wat een aanwijzing is voor separatie (met uitsluiting van dln03, 06 en 09 met geïntegreerde identiteiten en bij deelnemer 05 met geassimileerde identiteit). De foto's en het foto-interview tonen echter een gevarieerd plaatje waarin de vier acculturatie strategieën voorkomen bij de deelnemers.

Hoe komt het dat de drie methoden verschillende resultaten opleveren? En welke resultaten voldoen aan de werkelijkheid van de onderzochte steekproef?

Terugkoppelend naar de in de inleiding besproken literatuur is een mogelijke verklaring dat we met de drie methoden verschillende acculturatiefacetten hebben onderzocht zoals we hebben gezien in het model in *Figuur 2* (Navas et al., 2005; Arends-Tóth, & Van de Vijver, 2007). Zo bevroeg de vragenlijst acculturatiegedrag terwijl het interview vooral attitudinale acculturatie en de identiteitscomponent en het foto-interview een combinatie van gedragsmatige en attitudinale acculturatie nagingen. In lijn met het acculturatiemodel (*Figuur2*) kunnen we stellen dat de uitkomsten gevonden via de drie methoden allen voldoen aan de werkelijke acculturatiestrategieën gehanteerd door de deelnemers omdat gedragsmatige, attitudinale en identiteitsacculturatie allemaal indicatoren voor eenzelfde construct zijn die elkaar aanvullen maar binnen onderzoek onderscheiden moeten worden (Arends-Tóth, van de Vijver, & Poortinga, 2006).

Hoe verklaren we de bevinding dat de acculturatiestrategieën in onze steekproef verschillen tussen gedrag, attitude en identiteit?

Uit onderzoek blijkt dat acculturatie binnen een persoon kan verschillen tussen gedrag, attitude en identiteitsbeleving. Zo kan een persoon zich sterk met zijn etnische groep identificeren en weerstand tonen tegen een identificatie met de cultuur waarin men verblijft en er tegelijkertijd gedragsmatig contact mee zoeken. Het blijkt dat jongvolwassenen van minderheidsgroepen gedragsmatig eerder aanpassen aan de meerderheidscultuur (assimilatie) maar moeilijkheden ondervinden om zich op identiteitsniveau aan te passen en te identificeren met hun nationale identiteit (separatie). Attitudinale acculturatie zit tussen de twee uitersten (integratie) (Van de Vijver & Phalet, 2004). Dit onderscheid werd door onderzoek bevestigd, waarbij duidelijk werd dat attitudinale acculturatie een beschrijving is van de ideale situatie terwijl de gedragsdimensie de reële situatie beschrijft (Navas et al., 2005). Ook Verkuyten (2010) stelt dat psychologische aanpassing en verandering (identificatie) veel moeilijker is dan sociale en culturele aanpassingen (gedrag en attitude). Zo blijkt uit onderzoek dat 80% van de tweede generatie gedragsmatig geïntegreerd zijn terwijl 40% attitudinaal en slechts 15% op het vlak van identiteit geïntegreerd zijn (Snauwaert, Soenens, Vanbeselaere, & Boen, 2003). De resultaten van huidig onderzoek bevestigen deze bevindingen met uitsluiting van vier deelnemers waarbij de gedragsmatige, attitudinale en identiteitsacculturatie wel met elkaar overeenstemmen. Deze deelnemers identificeren zichzelf met de Belgische en de Koerdische cultuur en nemen deze als gefusioneerd waar.

Hoe verklaren we de verschillen tussen de deelnemers met gesepareerde en geïntegreerde acculturatie?

Een mogelijke verklaring is dat minder religieuze groepsidentificatie positief samenhangt met nationale identificatie (Verkuyten, 2010). De deelnemers met geïntegreerde acculturatie zetten zich af van hun geloof door het bijvoorbeeld een „islamitische achtergrond“ te noemen in plaats van te zeggen „ik ben moslim“. Twee van de deelnemers zijn verbonden aan het alevitische geloof, een moslimidentiteit die volgens onderzoek positief samenhangt met nationale identificatie (Verkuyten, 2010). Bij de deelnemers met een separatieacculturatie zien we sterke religieuze identificatie. Bij de overige deelnemers blijft dit onduidelijk. Deze factor werd namelijk niet systematisch in kaart gebracht in dit onderzoek.

In lijn met de literatuur besproken in de inleiding is een tweede mogelijke verklaring de 'culturele distantie' die in onderzoek als invloedrijk vermeld wordt (Benet-Martinez & Haritatos, 2005). Hoe meer culturele distantie (hybriditeits- of monoculturele oriëntatie) wordt waargenomen door de deelnemers, hoe sterker de separatieacculturatie en hoe minder sterk de identificatie met de

ationale groep. Dit zien we terug bij de deelnemers en bespreken we vervolgens bij onderzoeksvraag twee.

Onderzoeksvraag 2

Ook op onderzoeksvraag 2 die peilt naar de organisatie van de etnische en nationale identiteit blijkt een veelzijdig antwoord mogelijk. Uit de vragenlijsten komt naar voren dat de onderzochte jongvolwassenen van Koerdische afkomst-, de twee culturen binnen zichzelf eerder als conflicterend waarnemen dan als verenigbaar, ze hun etnische en nationale identiteiten als gefusioneerd ervaren en eerder niet wensen deel uit te maken van maar een van de twee culturen. Verder blijkt dat gedrag en attitudes van de deelnemers variëren afhankelijk van de omgeving of het 'culturele frame', waarin ze zich bevinden (code-switchen). Deze uitkomsten variëren sterk tussen de deelnemers. Op individueel niveau zien we mogelijke patronen, maar deze blijken zich niet duidelijk te herhalen bij andere deelnemers (met uitsluiting van deelnemer 06 en 09 of 03 en 05 waar we wel overeenkomsten zien).

Kijken we naar de resultaten afkomstig uit de interviews, dan zien we de variatie gevonden in de vragenlijst evenzo terug. Nochtans zien we drie groepen die zich in de mate van overlap tussen hun etnische en nationale identiteit ('culturele distantie') onderscheiden, waarbij groep 1 mono-cultureel op de Koerdische identiteit georiënteerd is, groep 2 hun Koerdische etnische en Belgische nationale identiteit van elkaar gescheiden houdt en als naast elkaar staand beleeft en groep 3 de culturele identiteiten als gefusioneerd en één cultuur beleven. Groep 1 neemt een hoge mate van conflict waar waardoor de identiteiten innerlijk niet te combineren zijn, terwijl groep 2 innerlijk geen conflict waarneemt maar wel onverenigbaarheden tussen de Belgische en de Koerdische cultuur op grond van verschillende denkwijzen, de sociale druk uitgaande van de gemeenschappen en bepaalde tradities. Groep 3 ervaart innerlijk geen botsingen tussen de culturele identiteiten maar wel een hoge mate van conflict tussen de Belgische en de Koerdische cultuur in hun dagelijkse leven. Kijken we naar de flexibele aanpassing aan de Koerdische en Belgische contexten, dan zien we bij de drie groepen code-switchen.

Kijken we naar de foto-interviews, dan zien we dat de drie groepen die we terug zagen in de interviews ook in de foto's naar voren komen. Groep 1 waarin de Koerdische identiteit uitgesproken sterk naar voren komt, groep 2 die hun identiteit opener zien dan slechts het culturele gedeelte van identiteit en universele identificaties tonen (gezin, vrienden, woonplaats,

beroep, hobby's en interesses), groep 3 die het integratieve karakter van hun identiteit en het multiculturalisme op de voorgrond plaatsen. Conflict werd niet gethematiseerd in het foto-interview.

Hoe verklaren we de heterogeniteit van de deelnemers en de verschillen tussen de drie groepen in hun mate van identiteitsintegratie (hybriditeit)?

De resultaten bevestigen onderzoek waaruit blijkt dat identiteitsintegratie niet categoriaal is maar eerder op een continuüm verloopt waarop individuen diverse posities kunnen innemen (Phalet, 2005). Dit is mooi geïllustreerd in de cirkeldiagrammen van de deelnemers. Ookal kunnen we de deelnemers categoriseren in drie groepen, toch zien we zelfs binnen de groepen veel variatie in de identiteitsintegratie en organisatie van de etnische en nationale identiteit (zie dln03 en 06). Dit wordt gesteund door onderzoek van Verkuyten waaruit blijkt dat „achter een zelfbeschrijving bijvoorbeeld als Turkse Nederlander verschillende betekenissen schuil kunnen gaan en dat eenzelfde label nog niet wil zeggen dat er sprake is van eenzelfde psychologische wereld“ (Verkuyten, 2010 p.99 van „identiteit en diversiteit“).

Verder blijkt uit onderzoek dat variaties in identiteitsintegratie voortvloeien uit verschillen in waargenomen conflict tussen de identiteiten (Benet-Martinez & Harritos, jaartal). Dit zien we niet terug in de onderzoeksresultaten. De drie groepen nemen geen innerlijke maar wel uitwendig conflict tussen de culturen waar ondanks het feit dat ze sterk uiteenlopen in de mate van identiteitsintegratie. Het lijkt eerder zo te zijn dat de deelnemers evenveel conflict ervaren maar verschillende strategieën hebben ontwikkeld om hiermee om te gaan. Deze copingfunctie van acculturatie en identiteitsintegratie zien we bevestigd in onderzoek (Coleman, Casali, & Wampold, 2001). Diegenen die hun meervoudige (bi)culturele identiteiten gescheiden houden trachten daarmee te voldoen aan zowel hun overeenkomst met de etnische en nationale intragroep als de intergroep afbakening (Roccas & Brewer, 2002). Vooral de vrouwelijke deelnemers beleven hun etnische en nationale identiteit eerder als overlappend, terwijl mannen ze gescheiden houden. Dit zou mogelijk gegrond zijn op het feit dat vrouwen eerder een emotionele en ontwijkende copingstijl en mannen een rationele, afstandelijke copingstijl hanteren, waardoor vrouwen eerder proberen culturele verschillen te verminderen en mannen een actieve omgang hanteren (Matud, 2004). De separatiecopingstijl van groep1 zouden we door gepercipieerde groepsdiscriminatie en miserkenning kunnen verklaren. Zo vermindert de identificatie met de etnische groep de gevolgen van discriminatie op welzijn (Schaafsma, 2011). Dit wordt uitgelegd tijdens de bespreking van onderzoeksvraag drie.

Verder tonen de onderzoeksresultaten dat de drie groepen doen aan cultureel frame-switchen ondanks verschillen in de organisatie van hun etnische en nationale identiteit. Dit is niet in lijn met het verwachtingspatroon voortvloeiend uit onderzoek, waaruit bleek dat individuen die de culturele identiteiten als verenigbaar waarnemen van cultureel frame switchen terwijl individuen die de culturele identiteiten als conflictueus waarnemen gedragsmatig en affectief reactant reageren en niet in lijn met een van de twee culturen handelen (Benet-Martínez, Leu, Lee, & Morris, 2002). Zoals Verkuyten (2010) verklaren we deze discrepantie door het feit dat cultureel frame switchen een tijdelijk en vrijblijvend karakter heeft, waardoor het aanleren en toepassen van nieuwe normen en waarden kwalitatief gemakkelijker is dan identiteitsadaptatie, het aanpassen van wat je in je eigen ogen bent.

Onderzoeksvraag 3

Om op onderzoeksvraag drie die focust op de rol van de door de jongvolwassenen geëvalueerde discriminatie en erkenning voor hun identiteit blijkt evenzo een veelzijdig antwoord mogelijk. Uit de vragenlijsten komt naar voren dat de deelnemers bijna nooit discriminatie op individueel vlak ervaren. Echter nemen de deelnemers op groepsniveau vaker discriminatie waar, wat neerkomt op het soms meemaken van discriminatie. Hierbij gaat het vooral om discriminatie die de deelnemers waarnemen op grond van het feit dat ze deel uitmaken van de groep allochtonen in de Belgische samenleving.

Kijken we naar de interviews, dan zien we dat discriminatie en erkenning twee kanten van dezelfde medaille zijn. In tegenstelling tot onze verwachte conceptualisering dat de deelnemers in eerste plaats discriminatie en miserkenning zouden ervaren door de dominante Belgische meerderheidsgroep, rapporteren ze een netwerk van discriminatie- en erkenningsniveaus waar ze onderscheiden tussen bijvoorbeeld de Belgische en de Koerdische discriminerende en erkenning gevende groep (zie *Figuur 4 en 5*). Samengevat blijkt uit de interviewdata dat de Turkse groep betrokken zou moeten worden bij het begrijpen van discriminatie waargenomen door Koerdische migranten (met herkomstland Turkije). Zodoende blijkt dat discriminatie door de deelnemers eerder wordt beleefd in de vorm van een triangulatie tussen de Koerdische minderheidsgroep, de Belgische samenleving en de Turkse groep. De gerapporteerde discriminatie en erkenning kunnen we herleiden tot een ideologieënconflict tussen het multiculturalisme en culturele assimilatie dat de identiteitsbeleving van de Koerdische jongvolwassenen beïnvloedt. De deelnemers geven aan dat

de culturele eigenheid van hun Koerdische etnische groep zowel door de Belgen als de Turken niet geaccepteerd wordt terwijl ze dit wensen. Echter hanteren de Belgen en Turken een assimilatie-ideologie waardoor de deelnemers zich miskend en gediscrimineerd voelen (gedetailleerd uitgelegd in de resultatensectie).

Kijken we naar het foto-interview, dan zien we dat de deelnemers met een Koerdische oriëntatie vooral groepsdiscriminatie en erkenning tonen in hun foto's. De deelnemers die de Koerdische en Belgische identiteit als naast elkaar staand beschouwen, tonen discriminatie en erkenning niet in hun foto's en de deelnemers die hun identiteiten als gefusioneerd beschouwen, tonen voornamelijk subtiele en individuele discriminatie. De groepsdiscriminatie heeft met name betrekking op de discriminatie ervaren in samenhang met de Turkse groep in de Belgische samenleving en Turkije, de individuele discriminatie en erkenning op de Belgische samenleving.

Het is lastig verklaringshypothesen op te stellen voor de gevonden resultaten omwille van de triangulatie tussen de Koerdische groep, de Belgische samenleving en de Turken. Gevoelens van discriminatie en erkenning van de deelnemers zijn een mengsel van deze en moeten tegen een achtergrond van de „problematiek“ van de Koerdische identiteit begrepen worden. Dit betekent dat de Koerden in hun „thuisland“ en hier in België een minderheidsgroep vormen en zodoende dubbel gediscrimineerd zijn (Roberts, Phinney, Masse, Chen, Roberts, Romero, 1999).

Terugkoppelend naar de literatuur besproken in de inleiding zien we het fenomeen van „reactive ethnic identity“ terug waarbij identiteit zich onder andere vormt als reactie op gepercipieerde discriminatie en erkenning (Ogbu, 1993). In tegenstelling tot de hypothese gegrond op het „rejection-identification model“, waarin discriminatie en miserkenning van minderheden door de dominante meerderheidsgroep altijd zouden leiden tot identificatie met de *ingroup*, zien we in de data een gedifferentieerder plaatje (Branscombe, Schmitt, Harvey, 1999). De deelnemers die vooral groepsdiscriminatie waarnemen, neigen tot identificatie met hun Koerdische etnische groep en deelnemers die vooral subtiele, individuele discriminatie ervaren tot identificatie met de Belgische nationale groep of identificatie met beide. Dit is in lijn met de bevindingen van Jasinskaja-Lahti et al. (2009) waar discriminatie met assimilatie en separatie geassocieerd werd.

De integratie van de etnische en nationale identiteit wordt inderdaad beïnvloed door acculturatiestressoren zoals vooroordelen en stereotypering (Crocker & Major, 1989).

Maar hoe verklaren we de structurele verschillen in identiteitsintegratie tussen individuen die eerder groepsdiscriminatie dan individuele discriminatie waarnemen?

In overeenstemming met de onderzoeksliteratuur zien we bij de gesepareerde deelnemers een sterkere identificatie met de etnische cultuur als reactie op negatieve evaluaties van de Koerdische groep door de Belgische samenleving (waaronder Turken) mogelijk als 'counteracting' tegen het negatieve sociale zelf. Mensen gaan op zoek naar waardering en erkenning als ze uitgesloten of negatief beoordeeld worden. Deze waardering vinden ze het gemakkelijkst bij leden van de eigen etnische groep, de Koerdische identiteit.

In overeenstemming met de „strategie van individuele sociale mobiliteit“ (Verkuyten, 2010) zien we dat een geassimileerde acculturatie en identiteitsintegratie een strategie kan zijn om individuele discriminatie te voorkomen door het eigenmaken van de nationale identiteit met als persoonlijk doel een opwaartse sociale mobiliteit. Kijken we naar de genderverschillen, dan zien we vooral bij vrouwen identiteitsintegratie terug. Het hanteren ervan geeft hen dus de mogelijkheid om door opwaartse sociale mobiliteit zelfstandiger en onafhankelijker te worden, waardoor ze de culturele dilemma's die ze tegenwoordig beleven proberen op te lossen. Mannelijke deelnemers rapporteren een hogere mate van zelfstandigheid en onafhankelijkheid van thuis uit mee te krijgen.

De richting van het verband tussen discriminatie en acculturatie blijkt in de onderzoeksliteratuur onduidelijk (Verkuyten, 2010). Zo stellen we ook verklaringshypothesen op over de impact van identiteitsintegratie op de waarneming van discriminatie.

Groepsidentificatie gaat gepaard met gedrag, waarden, normen en kenmerken van de groep waarmee je je identificeert. Deze kunnen het eigen denken en doen bepalen. Individuen die een sterke Koerdische identiteit ervaren maken dus deel uit van een groep die sterk gekenmerkt is door de Koerdische strijd voor de erkenning ervan. Zo zou dit de waarneming van de deelnemers kunnen beïnvloeden zodat ze gevoeliger zijn voor het waarnemen van groepsidentificatie in plaats van individuele discriminatie.

Het *integratieparadox* zou kunnen verklaren waarom geïntegreerde/-geassimileerde deelnemers meer individuele discriminatie waarnemen. Met toenemende integratie verwachten de deelnemers meer geaccepteerd te worden door de Belgische samenleving terwijl het feit dat ze deel uitmaken van de Koerdische cultuur blijft bestaan, waardoor de deelnemers niet volledig erkend worden als Belg. Dit zou tot de waarneming van individuele discriminatie kunnen leiden.

Samenvattend leggen we de link van het besproken verschil tussen de waargenomen groepsdiscriminatie en individuele discriminatie naar het multiculturalisme. Ter herinnering, het multiculturalisme kent zowel erkenning en acceptatie van menselijke gelijkwaardigheid tussen

verschillende etnische en culturele groepen als de erkenning van subculturele diversiteit. Zo neemt groepsdiscriminatie een grotere plaats in bij individuen met sterkere Koerdische identiteitsidentificatie. Ze willen juist hierin erkend worden (en cultuurbehoud zou hen toegestaan worden) omdat ze hun zelfgevoelens aan de Koerdische achtergrond ontlelen (Verkuyten, 2010). Daarentegen neemt individuele discriminatie bij deelnemers met een geïntegreerde en geassimileerde identiteitsidentificatie meer ruimte in. Ze willen juist erkend worden als mens ongeacht de cultuurverschillen omdat ze hun zelfgevoelens ontlelen aan de individuele context.

Algemeen besluit

Ookal onderzochten we een homogene groep, zien we brede veelvormigheid terug komen in de data. We achten de diversiteit belangrijk voor het trekken van doeltreffende conclusies en willen deze niet verwaarlozen door het vereenvoudigen van de data. De onderzoeksresultaten verduidelijken immers het procesmatige karakter van identiteit die voortdurend gecreëerd en hercreëerd worden afhankelijk van de omstandigheden waarin men zich bevindt.

Vooraf werd duidelijk dat we de tweede generatie migranten van Koerdische afkomst met zowel Belgische nationaliteit als etnische-variëteit en een eigen subcultuur zullen beschouwen die niet alleen door de ogen van al bestaande culturele concepten zoals etnische en nationale culturen geëvalueerd zouden moeten worden, maar met hun specifieke multiculturele eigenheid moeten worden beschouwd. Zo stellen we de hypothese op dat multiculturele personen niet X of Y, X&Y of noch X en noch Y zijn maar Z en dat deze cultuurspecificiteit erkend zou moeten worden door zowel de etnische als nationale groep zoals gepleit wordt in het multiculturalisme.

Bespreking van de onderzoekscriteria

Op basis van de kwalitatieve en kwantitatieve onderzoekscriteria verantwoorden we het voorliggende onderzoek. Het onderzoek moet *geloofwaardige (validiteit), plausibele (betrouwbaarheid)* en verhelderende kennis, *transfereerbare uniciteit (generaliseerbaarheid)* opleveren (Sermijn, Devlieger & Loots, 2008). Huidig onderzoek voldoet aan deze criteria door volgende methoden te hebben gebruikt (Creswell & Miller, 2000).

De geloofwaardigheid van het onderzoek wordt gewaard door de triangulatie van vragenlijsten, interviews en foto's. Verder werd tijdens het proces van herlezen, hercoderen en

heranalyseren bewust op zoek gegaan naar data die de interpretaties niet bevestigen (*disconfirming validity*). In lijn met het concept van *member checking* werden de ingevulde vragenlijsten en audio-opnames van de eerste interviewsessie bekeken voorafgaand aan de tweede interviewsessie, waarin onduidelijkheden werden bevraagd om te toetsen of de deelnemers zich juist begrepen voelden. Ook deden we de interviews zoveel als mogelijk op een tentatieve manier. Daarnaast probeerden we *thick descriptions* aan te maken door zoveel mogelijk details en sensitieve beschrijvingen van de beleving van de deelnemers uit te vragen en te rapporteren. Ten slotte heb ik mijn rol als Duitse vrouwelijke onderzoeker en buitenstaander van de Belgische en Koerdische groep gedurende het onderzoek kritisch geëvalueerd. Ik ben mij steeds bewust geweest van mijn rol als onderzoeker en als een *neutraal tool* voor het verzamelen en analyseren van data. Maar het is steeds mogelijk dat mijn taalvermogen en mijn persoonlijke achtergrond waarin ik veel ervaring mocht opdoen in de multiculturele en Koerdisch-Turkse samenleving de onderzoeksresultaten heeft gekleurd.

Om de plausibiliteit van het onderzoek te garanderen probeerden we het onderzoek transparant op te stellen. De *intercoder betrouwbaarheid* van het onderzoek hebben we niet kunnen waarborgen omdat er maar een persoon de data gecodeerd heeft. Het onderzoek tracht niet te generaliseren maar bestaande kennis te verrijken door voor de buitengewone casus van de Koerdische tweede generatie te hebben gekozen (transfereerbare uniciteit).

In huidige studie lieten we ons voornamelijk door de onderzoeksvragen leiden waardoor het geen antropologisch holistisch onderzoek is. Niet heel het materiaal werd meegenomen in de analyses. De data werd bestudeerd aan de hand van al bestaande acculturatie- en identiteitsidentificatiemodellen. Ook om te testen of de hypothesen uit de literatuur toepasbaar zijn voor deze unieke doelgroep. Het gebruik van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden betekent een meerwaarde. Zo hebben we resultaten kunnen vergaren die mogelijke aanvulling biedt op al bestaande theorieën (inductieve analyse). Het gebruik van theorie gebaseerde codes hielp bij het vergelijken van de resultaten met andere studies. De dominante deductieve analyse en het selectieve karakter van de vragenlijsten en de interviews compenseerden we door het toepassen van de door de deelnemers ingebrachte foto's. Aan de hand van de drie methoden konden we via verschillende ingangen in de leefwereld van de deelnemers induiken. Tijdens de vergelijking van de informatie verkregen tijdens de foto-interviews met de resultaten uit vragenlijsten en interviews zien we dat door het gebruik van de foto's informatie is opgedoken die we door vragenlijsten en interviews niet hadden gezien. Deze uniciteit wordt bevestigd door

onderzoek (Heisley & Levy, 2004). Dit toont het belang van het combineren van methoden aan. Andere conclusies zouden zijn voortgetrokken indien we slechts gebruik hadden gemaakt van een van de drie methoden.

Suggesties voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek draagt kennis bij aan de onduidelijkheden die er zijn over de rol van de Koerdische identiteitsdreiging door assimilatiegerichte ideologieën in de samenleving op de identiteitsvorming van tweede generatie migranten van Koerdische afkomst in België.

Ons onderzoeksdoel was het om achter migratiecijfers te duiden, migranten een gezicht te geven en een brug te slaan tussen kwantitatieve en kwalitatieve data. Deze huidige studie is naar ons weten de eerste studie in België die kwantitatieve en kwalitatieve data combineerde om de identiteitsbeleving van Koerdische jongvolwassenen van de tweede generatie te verkennen. Huidige studie had echter ook beperkingen.

De eerste beperking is het gemis van een vergelijkgroep om de uniciteit van het problematisch karakter van de Koerdische identiteit in Turkije op de identiteitsvorming in België te beschrijven. In vervolgonderzoek zouden als „controlegroep“ Turkse jongvolwassenen van de tweede generatie onderzocht worden onder de vraagstelling of ze meer duidelijk tegenover twee „vaste“ identiteiten staan (Turks, Belgisch) dan de Koerdische tweede generatie.

Verder zou vervolgonderzoek zich richten op de verborgen groep Koerden die minder bewust zijn van hun Koerdische identiteit of deze willen verbergen. Huidig onderzoek schiet daarin tekort omdat het ons niet mogelijk was deze deelnemers met onze manier van werving te bereiken.

De gevonden data is in zeer beperkte mate te generaliseren naar de populatie Koerdische tweede generatie migranten. Een groter aantal deelnemers zou dit in vervolgstudies kunnen veranderen waardoor een *grounded theory* aanpak gehanteerd zou kunnen worden.

Bovendien bieden de schema's voor waargenomen discriminatie en erkenning een inspiratie en kader voor het bestuderen van deze verschijnselen in toekomstig onderzoek. Hierbij zou vooral rekening worden gehouden met het feit dat etnische discriminatie-hiërarchieën en discriminatie uitgaand van andere minderheidsgroepen een belangrijke rol spelen. Ook mag het belang van de discriminatie en erkenning ervaren door de etnische groep niet over het hoofd worden gezien.

Referentielijst

- ADV N Antwerpen (2009). Inventaris van de collectie van het Koerdisch instituut Brussel: Fonds Koerdistan. Verkregen op 18 juli, 2014 via <http://tomcobbaert.eu/files/druk/Koerdistan.pdf>
- Arends-Tóth, J., & van de Vijver, F. J. R. (2007). Acculturation attitudes: A comparison of measurement methods. *Journal of Applied Social Psychology*, 37, 1462-1488. doi: 10.1111/j.1559-1816.2007.00222.
- Arends-Tóth, J., van de Vijver, F. J. R., & Poortinga, Y. H. (2006). The influence of method factors on the relation between behaviors in the assessment of acculturation. *European Journal of Psychological Assessment*, 22, 4-12.
- Aron, A., Aron E. N., & Smollan, D. (1992). Inclusion of other in the self scale and the structure of interpersonal closeness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 596-612
- Belgische Senaat, zitting 2011-2012 (2006). Voorstel van resolutie ter ondersteuning van het vredesproces tussen de Turkse staat en de Koerdische bevolking. Wetgevingsstuk nr. 5-1283/1. Verkregen op 23 18 juli, 2014 via <http://www.senate.be/www/?MIval=/publications/viewPub.html&COLL=S&LEG=5&NR=1283&VOLGNR=1&LANG=nl>
- Benet-Martínez, V. & Haritatos, J. (2005). Bicultural identity integration (BII): Components and psychosocial antecedents. *Journal of Personality*, 73, 1016-1050.
- Benet-Martínez, V., Leu, J., Lee, F., & Morris, M. (2002). Negotiating biculturalism: Cultural frame-switching in biculturals with 'oppositional' vs. 'compatible' cultural identities. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33, 492-516.
- Berry, J. W. (1990). Psychology of Acculturation. In Berman, J. J. & Berman, V. M. (2002). *Cross-cultural Perspectives: Nebraska Symposium on Motivation* (p. 201-279). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An international review*, 46, 15-68.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. & Vedder, P. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and adaptation. *Applied psychology: An international review*, 55, 303-332.
- Berzonsky, M. D. & Kulk, L. S. (2000). Identity status, identity processing style and the transition to university. *Journal of Adolescent Research*, 81-98.
- Branscombe, N. R., Schmitt, M. T., & Harvey, R. D. (1999). Perceiving pervasive discrimination among African Americans: Implications for group identification and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 135-149.
- Bughra, D., (2005). Cultural identities and cultural congruency: a new model for evaluating mental distress in immigrants. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111, 84-93.
- Centraal bureau voor de statistiek Nederland (CBS), Faasdreef, H. (2010). Jaarrapport Integratie 2010. Den Haag: OBT.
- Chapin, M. H. (2007). Turkey: a country study. Washington: GPO for the library of congress. Verkregen via <http://countrystudies.us/turkey/1995>
- Coleman, H.L.K., Casali, S.B., Wampold, B.E. (2001). Adolescent strategies for coping with cultural diversity. *Journal of Counseling & Development*, 79, 2001, 356-364.
- Comanaru, R. S. (2009). *Dimensions of biculturalism: The development of the bicultural identity orientation scale* (scriptie). Verkregen op 10 februari, 2013 via <http://www.psych.ualberta.ca/~knoels/personal/Kim%27s%20publications/Ruxandra%20Comanaru.pdf>

- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. California: Sage publications.
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining the Validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39, 124-130.
- Creswel & Stick (2006). Chapter 3: Choosing a mixed method design. Verkregen 3 juni, 2014 via http://www.sagepub.com/upm-data/35066_Chapter3.pdf
- Crocker, J. & Major, B. (1989). Social stigma and self-esteem: The self-protective properties of stigma. *Psychological review*, 96, 608- 630.
- De Vos G. (1982). Ethnic pluralism: Conflict and accommodation. In: Jones, S. (1997). *The Archaeology of Ethnicity: Constructing Identities in the Past and Present*, 62-81. London: Routledge.
- Dingens, S. (2013). *Acculturatiestrategieën als Moderatoren van de Effecten van Discriminatie op Welzijn* (scriptie). Verkregen op 18 juli, 2014 via http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/063/120/RUG01-002063120_2013_0001_AC.pdf
- Ellis, J. (2007). Statistiek voor de psychologie, 74-81. Amsterdam: uitgeverij Boom
- Entessar, N. (1992). *Kurdish ethnonationalism*. London: Lynne Rienner.
- Experteninterviews (2013). De Koerdische identiteit in Vlaanderen: Een gesprek met de eerste generatie in België van Koerdische afkomst.
- Fleischmann, F., & Phaet, K. (2013). Meervoudige identiteiten van de Turkse en Marokkaanse tweede generatie: een vergelijkend onderzoek naar conflict en verenigbaarheid van etnische, religieuze, nationale en stadsidentiteiten Antwerpen, Brussel, Rotterdam, Amsterdam & Stockholm. CESO, Stad Antwerpen.
- Frindte, W., Boehnke, K., Kreikenbom, H., & Wagner, W. (2011). *Living environments of young Muslims in Germany*. Verkregen op 24 November, 2013 via http://www.bmi.bund.de/shareddocs/downloads/DE/Broschueren/2012/junge_muslime.html?nn=110428
- Groenvynck, H., Beirens, K., Arends-Toth, J. R., & Fontaine, J. R. (2006). The Behavioral Acculturation Scale: A Sound Psychometric Scale for the Measurement of Acculturation. Paper presented at the International Association for Cross-Cultural Psychology conference.
- Hagedoorn, L. (1995). Intergroup Biases in Multiple Group Systems: The Perception of Ethnic Hierarchies. *European Review of Social Psychology*, 6.
- Halcomb, E. J., Davidson, P.M. (2006). Is verbatim transcription of interview data always necessary? *Applied Nursing Research*, 19, 38-42.
- Haslam, A. S. (2001). *Psychology in Organizations: The social identity approach*. London: Sage Publications Ltd.
- Hassanpour, A., & Mojab, S. (2005). Kurdish Diaspora. In: Ember, M., Carol, R., & Ian, S. (2005) *Encyclopedia of Diasporas*, 214-224. USA: Springer.
- Heisley, D.D. & Levy, S.J. (2004). Autodriving: A photoelicitation technique. *Journal of consumer research*, 18.
- Hermans, H. J. M. (2001). The dialogical self: Toward a theory of personal and cultural positioning. *Culture Psychology*, 7, 243-281.
- Jaqueline, M. (2006). Ethnic minorities and language rights: the state, identity and culture in international legal discourse. *Studies in ethnicity and nationalism*, 6, 2-29.

- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., & Solheim, E. (2009). To identify or not to identify? National disidentification as an alternative reaction to perceived ethnic discrimination. *Applied Psychology: An International Review*, 58, 105–128.
- Koerdisch Instituut van Brussel (1995). *Dossier Koerdistan*. Brussel.
- Kuhn, M.H. and McPartland, T.S. (1954). An empirical investigation of self-attitudes. *American Sociological Review*, 19, 68-76.
- Luna, D., Ringberg, T., & Peracchio, L.A. (2008). One individual, two identities: Frame switching among biculturals. *Journal of Consumer Research*, 35, 279-293.
- Matud, M. P. (2004). Gender differences in stress and coping styles. *Personality and Individual Differences*, 37, 1401–1415.
- Mead, G. H. (1998). *Geist, Identität und Gesellschaft. Aus der Sicht des Sozialbehaviorismus*. Frankfurt.
- Navas, M., García, M. C., Sánchez, J., Rojas, A. J., Pumares, P., & Fernández, J. S. (2005). Relative acculturation extended model (RAEM): New contributions with regard to the study of acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 21-37. doi: 10.1016/j.ijintrel.2005.04.011
- Nijland, D. & Abbink, J. (1997). Visuele ethnografie: Theorie, methoden en mogelijkheden. Verkregen op 4 mei, 2014 via https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/9136/ASC_1242160_217.pdf?sequence=1
- Noland, C. M. (2006). Auto-photography as research practice: Identity and self-esteem research. *Journal of Research Practice*, 2, 1-24. Verkregen op 4 mei, 2014 via <http://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/19/50>
- Ogbu, J. (1993). Differences in cultural frame of reference. *International Journal of behavioral Development*, 16, 483-506.
- Opdenakker, R. (2006). Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research. *Forum qualitative social research*, 7. Verkregen op 23 juni via: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/175/391>
- Pallandt, M. (2009). *Tussen Verloren thuisland en hedendaags 'gastland': Nationalisme in de Koerdische diaspora in Nederland* (scriptie). Verkregen op 15 Juli, 2014 via <http://dare.uva.nl/document/148193>
- Phinney, J. (1989). Stages of ethnic identity development in minority group adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 9, 34-49.
- Phinney, J., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*. 57, 493-510. Verkregen op 18 Juli, 2014 via <http://cretschmhd.psych.ucla.edu/events/PhinneyPaper.pdf>
- Ramos, M.R., Cassidy, C., Reicher, S., & Haslam, S. A. (2012). A longitudinal investigation of the rejection-identification hypothesis. *British Journal of Social Psychology*, 51, 642-60. doi: 10.1111/j.2044-8309.2011.02029.x. Epub 2011 Jul 7.
- Roberts, R.E., Phinney, J.S., Masse, L.C., Chen, R.Y., Roberts, C.R., & Romero, A. (1999). The structure of ethnic identity of young adolescents from diverse ethnocultural groups. *Journal of Early Adolescence*, 19, 301-322.
- Roccas, S. & Brewer, M. B. (2002). Social Identity Complexity. *Personality and Social Psychology Review*, 6, 88–106.
- Sam, D. L. & Berry, J. W. (2010). Acculturation : When Individuals and Groups of Different Cultural Backgrounds Meet. *Perspectives on Psychological Science*, 5, 472.

- Schaafsma, J. (2011). Discrimination and subjective well being: The moderating roles of identification with the heritage group and the host majority group. *European Journal of Social Psychology*, 41, 786-795. doi:10.1002/ejsp.825
- Sermijn, J., Devlieger, P. & Loots, G. (2008). The narrative construction of the self: Selfhood as a rhizomatic story. *Qualitative Inquiry*, 14, 632. DOI: 10.1177/107780040831456
- Smith, M. A. (2014). Multilingual practices of Senegalese immigrants in Paris and Rome: A comparative study of language use and identity construction. *Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 75.
- Snauwaert, B. Soennen, B., Vanbeselaere, N., & Boen, F. (2003). When integration does not necessarily implies integration: Different conceptualizations of acculturation orientation lead to different classifications. *Journal of Cross cultural psychology*, 34, 231-239.
- SVR-studiedienst Vlaamse overheid (2012). Het internationale karakter van de Vlaamse rand: Vergelijking met het Brussels hoofdstedelijk gewest en het ruime ommeland. Verkregen op 12 Juli, 2014 via <http://www.briobrusssel.be/assets/vlaamserand/het%20internationale%20karakter%20van%20de%20vlaamse%20rand.pdf>
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). Chapter 2: The Social Identity Approach In Haslam, A. S. (2001), *Psychology in Organizations - The Social Identity Approach* (pp. 26-57). London: Sage Publications Ltd.
- Taylor, C. (1998). From Philosophical Anthropology to the Politics of Recognition, 25-73. Verkregen op 21 Februari, 2013, via http://elplandehiram.org/documentos/JoustingNYC/Politics_of_Recognition.pdf
- Thomas, D. R. (2006). A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation*, 27, 237-246. DOI: 10.1177/1098214005283748
- Tod, D., Andersen, M. B., Marchant, D. B. (2011). Six years up: Applied sport psychologists surviving (and thriving) after graduation. *Journal of Applied Sport Psychology*, 23, 93-109.
- Van de Vijver, F. J. R., Phalet, K. (2004). Assessment in multicultural groups: The role of acculturation. *Applied Psychology: An international review*, 53, 215-236.
- Van Leuuwen, B. (2003). *Erkenning, identiteit en verschil: Multiculturalisme en leven met culturele diversiteit*, 13-24. Leuven: Acco.
- Verkuyten, M. (1995). Self-Esteem, Self-Concept Stability, and Aspects of Ethnic Identity Among Minority and Majority Youth in the Netherlands. *Journal of Youth and Adolescence*, 24.
- Verkuyten, M. (2005). Ethnic group identification and group evaluation among minority and majority groups: Testing the multiculturalism hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 121-138.
- Verkuyten, M. (2006). Opgroeien in etnisch-culturele diversiteit. *De Psycholoog*, 41, 378-385.
- Verkuyten, M. (2010). *Identiteit en diversiteit: De tegenstellingen voorbij*. Amsterdam: Pallas Publication.
- Yin, R. K. (1989). Case study research: Design and methods. *Applied Social Research Methods Series*, 5. London: Sage.
- Yin, R. K. (2009). Case study research design and methods. *Zeitschrift für Personalforschung*, 26, 93-101.

Zhang, Y. & Wildemuth, B. M. (2009). Qualitative Analysis of Content. In B. Wildemuth, Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science (pp.308-319). Verkregen op 2 mai, 2014 via https://www.ischool.utexas.edu/~yanz/Content_analysis.pdf

Bijlage A

Interviewschema

1) Uitgaand van het feit dat identiteit diverse facetten kent die ik voorlopig niet allemaal wil behandelen, begin ik met vragen rond cultuur. Dit betekent dat ik vooral het aspect van de culturele, etnische en nationale identiteit van de adolescenten wil belichten.

Operationalisering van cultuurbegrip en biculturaliteit

Cultuurbegrip

- a) Wat verstaat u onder cultuur?**
- b) Wat zijn de aspecten die twee culturen van elkaar scheiden/ twee culturen onderscheiden, in het algemeen (taal, eten, tradities, gemeenschap, ras...)**
- c) Zijn er verschillen tussen de Belgische en de Koerdische cultuur? Wat zijn de aspecten die het verschil uitmaken voor u persoonlijk?**

Biculturaliteit

- d) Wat verstaat u onder bi(multi)culturaliteit?**
- e) Op basis van uw definitie, zou u uzelf bicultureel noemen?**
- f) Kunt u het moment herinneren waar u voor het eerst beseftte dat u deel bent van meerdere culturele gemeenschappen? Zou u dit moment met mij willen delen?**
- g) Heeft dit moment iets verandert in uw manier van denken over etnische identiteiten. En uw eigen etnische identiteit?**

2) Uitgaand van het feit dat onderzoekers in Engeland hebben gevonden dat meer dan 60 percent van de Turken en de Koerden van de tweede generatie in zelfbeschrijvingen kiezen voor meervoudige identiteiten veronderstel ik dat de respondenten dit ook in bovenstaande vragen aangegeven zouden hebben. Daarom ga ik met de volgende vragen proberen te belichten hoe deze meervoudigheid wordt beleefd.

Operationalisering van de organisatie van biculturaliteit en meervoudige identiteiten

- a) Wat is de relatie tussen de twee culturen binnen uw identiteit? (Is de een sterker dan de ander?)**
- b) Moet u soms schakelen (switchen) tussen de twee culturen ? Kunt u daarvoor een voorbeeld geven?**
- c) Zijn er overlappingsen van de culturen zodat er sommige elementen van de een overgenomen worden naar de ander?**
- d) Kunt u een situatie beschrijven waar u de voorkeur geeft aan een van de twee?**
- e) Is uw identiteit een mengeling (mix) van de twee culturen?**
- f) Zijn er momenten waar u voelt dat u niet goed weet of u nu de een of de ander bent? Hoe lost u dergelijk op?**

3) Uitgaand van het feit dat Turkse en Marokkaanse tweede generatie migranten het moeilijk hebben met meervoudige identiteiten neem ik aan dat de wens naar oplossing van deze moeilijkheden aanwezig zou zijn. Een mogelijke oplossing zou bijvoorbeeld het kiezen voor een mono-culturele identiteit kunnen zijn.

Operationalisering van oriëntatie naar een mono-culturele identiteit

- a) Wat denkt u over het feit dat men kiest voor de etnische identiteit?**
- b) Kent u de wens dat u slechts toe behoort aan een culturele gemeenschap?**
- c) Hoe voelt dat tegenwoordig aan?**
- d) Wat vindt u de voor en nadelen om bi-cultureel te zijn?**

Operationalisering contact met het actuele (België)

- a) Hoe zien uw sociale contacten in België tegenwoordig eruit? Met wie onderhoudt u contact?**
- b) Zou u kunnen aangeven waar u in spe zal willen leven? (de vraag probeert op een gevoelige manier te peilen naar de wens om in België te blijven LEVEN)**

Operationalisering contact met de oorsprong (Koerdistan), cultuurbehoud

- a) Onderhoudt u contact met familie en vrienden in Koerdistan?**
- b) Hoe vaak ben je de afgelopen 5 jaar in Koerdistan geweest? Zou u graag vaker gaan?**
- c) Bent u eens voor een langere periode in Koerdistan geweest?**
- d) Heeft u wel eens overwogen om daar te gaan leven?**

4) Uitgaand van de resultaten uit onderzoek dat zegt dat de tweede generatie zelfs meer geïnteresseerd is in de politieke kwesties die samenhangen met de Koerdische identiteit dan de eerste generatie, wil ik met de volgende vragen het gepolitiseerde aandeel van de identiteit belichten.

Operationalisering participatie in de politieke discussie en het Koerdische verenigingsleven

- a) Volgt u het nieuws uit Koerdistan? Volgt u het nieuws uit België?**
- b) Praat u wel eens met familieleden of vrienden over politieke ontwikkelingen rond Koerdistan?**
- c) Praat u wel eens met anderen over Belgische politiek?**
- d) Heeft u zich in het verleden in België een keer bezig gehouden met een politiek maatschappelijk thema dat te maken heeft met Koerdistan?**
- e) Bent u actief in het verenigingsleven? Wat soort verenigingen zijn deze?**

5) Uitgaand van het feit dat de experts van de eerste generatie spreken over een Europa zonder erkenning voor de Koerdische identiteit, veronderstel ik dat deze gedachte mogelijk verder leeft in de tweede generatie.

Operationalisering gepercipieerde erkenning van de Koerdische identiteit en de impact ervan

Gepercipieerde erkenning

- a) Wat is uw beeld van de Koerdische identiteit in Vlaanderen?**
- b) Is er sprake van erkenning in België?**

5.1) Uitgaand van de onderzoeksresultaten van Fleischmann en Phaet neem ik aan dat identiteitsdreigingen in de vorm van "minder erkenning" zouden samen kunnen hangen met een versterkte etnische en zwakkere nationale identificatie.

Gepercipieerde impact van erkenning/ miskenning

- b) Heeft dit invloed op uw persoonlijk? Op uw gezin?**
- c) Zou dit een invloed kunnen hebben op uw identiteitsbeleving?**

6) *Uitgaand van het feit dat de experts van de eerste generatie benoemen dat de huidige tweede generatie in een ander soort maatschappij leeft hoewel zijzelf simultaan een deel uitmaken van deze maatschappij veronderstel ik dat er mogelijk sprake is van een soort generatieconflict die consequenties zal hebben op de identiteitsbeleving van de tweede generatie.*

Operationalisering generatieconflict

c) Hoe zou u de relatie tussen de eerste en de tweede generatie beschrijven?

Operationalisering wereldburgerschap

d) Bestaat voor u zoiets als Europese Koerden? Voelt u zich een Europese Koerd?

e) Voelt u zich Europeaan?

f) Bestaat voor u zoiets als wereldburgerschap?

Bijlage B

Fotoopdracht "identiteit"

U fotografeert gedurende een week (7 dagen), elke dag een foto uit uw dagelijks leven. Dit kan met een digitaal fototoestel of met de camera van een GSM.

- De bedoeling is dat uw "fotoweek" met de eerstvolgende dag na de eerste interviewsessie begint. Dit betekent dat u vanaf morgen foto's begint te trekken

Het idee is dat u toestanden, objecten, situaties, scènes of mensen fotografeert die u verbindt, associeert, hecht aan en in verband brengt met uw identiteit. Het gaat om uw persoonlijke gewaarwording, er zijn dus geen goede of foute illustraties.

Na afloop stuurt u de foto's a.u.b. via e-mail door naar mij zodat ik de foto's kan printen en meenemen naar de tweede interviewsessie waar ze een plaats zullen krijgen.

Mijn e-mailadres: kamshoff@vub.ac.be

In lijn met de geïnformeerde toestemming die u tekende, zullen gezichten en andere mogelijke identificatieobjecten zoals nummerborden geanonimiseerd worden als u dit wenst.

Bijlage C

Interviewleidraad foto-interview

I. Twenty statements test

II. Interviewvragen fotoopdracht

- Is het gelukt met de fotoopdracht?
- Wat vond je ervan? Vond je het gemakkelijk of minder gemakkelijk?
- Wat was de volgorde met die je de foto's hebt genomen? Op welke dag werden de fotos genomen?
- Zal je de volgorde anders willen zetten zodat het voor u dan duidelijker is?
- Zou u mij iets kunnen vertellen over hetgeen dat te zien is in het foto?
- Vindt u een van de foto's het meest van toepassing op u?
- Welk foto vindt u het belangrijkste?
- Wat is uw boodschap om mee te geven aan mij?
- Waren er dingen waarvan u geen foto genomen hebt omwille van het feit dat dit te privé was? Of andere reden. Dus zijn er dingen waarvan je graag een foto had genomen maar het toch niet hebt gedaan?

III. Onduidelijkheden en open vragen over de eerste interviewsessie:

...

IV. Performing well vs. feeling wel

- *1) Uitgaand van de vraag: How well do migrants actually succeed in their efforts to feel well and perform well in the host society? (onderzocht door Andriessen & Phalet, 2002), zal deze vraag peilen naar de betekenis van de gehanteerde acculturatiestrategie in de vorm van twee verschillende vormen uitkomsten: psychological adjustment ("feeling well") and sociocultural adaptation ("performing well")*
 - Als je gevraagd wordt om uw leven in belgie te beschrijven, wat betreft het feit dat je deel uitmaakt van twee verschillende culturele gemeenschappen.
Zou je dan eerder zeggen:
 - "ik vindt wel mijn weg hier in belgie, ik vindt oplossingen voor de problemen die mogelijk opkomen"of zou je eerder aangeven
 - "ik voel me op mijn gemak hier in belgie, er bestaan niet echt problemen of moeilijkheden omwille van het feit dat ik deel uitmaak van twee culturele gemeenschappen "

V. Afsluiting

- 2) Zijn er nog dingen die jezelf kwijt wilt? Wat wilt u benadrukken?
- 3) Wat was uw motivatie om mee te doen aan het onderzoek?

Bijlage D

Bicultural acculturation Scale- BACS-16

Hieronder vind je een aantal vragen die peilen naar jouw beleving van twee verschillende culturen. Enerzijds, de cultuur van België en anderzijds de cultuur of het land waarin je grootouders, je ouders of jezelf zijn geboren of opgegroeid. Uit welk land (verschillend van België) komen je ouders, grootouders of jijzelf? Indien je ouders of grootouders uit verschillende landen komen, kies dan het land waar jijzelf het meest mee verbonden bent.

(a)

Welke moedertaal (anders dan het Nederlands) spraken je grootouders, je ouders (of jijzelf) het meest in het land van herkomst dat je hierboven hebt genoteerd? Als er meerdere talen zijn, kies dan de taal waar jij je het meest mee verbonden bent.

(b)

Omcirkel a.u.b. het antwoord dat voor u van toepassing is. (a) en (b) wordt gebruikt voor het land en de taal die hierboven door jou werd genoteerd

	Helemaal niet mee eens	Eerder niet mee eens	Neutraal	Eerder mee eens	Helemaal mee eens
1. Ik kan iets wat ik meegemaakt heb makkelijk vertellen in het (b)	1	2	3	4	5
2. Ik ken de Vlaamse cultuur en tradities goed.	1	2	3	4	5
3. Ik kan goed mijn weg vinden binnen de Vlaamse samenleving.	1	2	3	4	5
4. Ik leef volgens regels die gelden in de Vlaamse cultuur.	1	2	3	4	5
5. Ik heb veel sociale contacten met personen die afkomstig zijn van (a)	1	2	3	4	5
6. Ik volg het Vlaamse nieuws.	1	2	3	4	5
7. Ik eet gerechten uit de keuken van (a)	1	2	3	4	5
8. Ik kan goed mijn weg vinden binnen de Vlaamse samenleving.	1	2	3	4	5
9. Ik kan iets wat ik meegemaakt heb makkelijk in het Vlaams vertellen.	1	2	3	4	5
10. Ik ken de cultuur en tradities van (a) goed.	1	2	3	4	5
12. Ik leef volgens regels die gelden in de cultuur van (a)	1	2	3	4	5
13. Ik heb veel sociale contacten met Vlamingen.	1	2	3	4	5
14. Ik volg het nieuws van (a)	1	2	3	4	5
15. Ik eet andere gerechten dan uit de keuken van (a)	1	2	3	4	5
16. Ik kan goed mijn weg vinden binnen de samenleving van (a)	1	2	3	4	5

Omschrijving BACS-16

De BACS-16 is een korte zelfrapporterings vragenlijst met 16 items die op basis van Berry's bi-dimensionele acculturatiemodel is ontworpen door Groenvynck, Beirens, Arends-Toth, & Fontaine (2006). In lijn met Berry's model leverde de psychometrische analyse van Groenvynck et. al (2006) bewijs voor een twee-dimensioneel model bestaande uit de dimensies cultuurbehoud (cultural maintenance) en openheid voor adaptatie (cultural adaptation). De BACS-16 meet vijf componenten van acculturatie waaronder: (1) taalvaardigheden, (2) culturele kennis, (3) culturele activiteiten, (4) gedragsregels en (5) sociale relaties en vriendschappen, waarbij de focus wordt gelegd op zelfgerapporteerde gedragsmatige aspecten van acculturatie in plaats van attitudinale acculturatie. De vragen in de vragenlijst worden beantwoord met een zes-punten Likertschaal met antwoordmogelijkheden van 1 (helemaal niet mee eens) tot 6 (helemaal mee eens). Aan de items worden scores van 1-6 toegekend volgens de zes-puntenschaal. In lijn met de 'two-statements' methode heeft de vragenlijst geen neutraal punt, wat de deelnemer verplicht te kiezen voor akkoord of niet akkoord. Een voorbeeld van een item op de schaal 'openheid voor adaptatie' is: "Ik leef volgens regels die gelden in de Belgische cultuur". Een item op de schaal 'cultuurbehoud' is: "Ik heb veel sociale contacten met personen die afkomstig zijn van (a)", waarbij 'a' bijvoorbeeld staat voor 'Koerdistan' (zelf in te vullen door de respondent: het land van herkomst waar ouders, grootouders of de respondent zelf vandaan komen). Uit onderzoek bleek dat de BACS-16 een geschikt instrument is voor het meten van acculturatiestrategieën van jongvolwassenen (Tillaert, 2008). Eerdere studies vonden een interne consistentie betrouwbaarheid, Cronbach's alfa (α) van .76 -.82 voor cultuurbehoud en .71-.80 voor openheid voor adaptatie (Croes, 2008; Dierickx, 2008; Tillaert, 2008; Beirens & Fontaine, 2011).

Interpretatie BACS-16

De samengestelde variabele 'acculturatiestrategie' die uit de vergelijking tussen adaptatie en cultuurbehoud per deelnemer ontstond, geeft dus per deelnemer aan welke acculturatiestrategie door hem of haar gehanteerd wordt. Hiervoor interpreteerden we de vragenlijst in lijn met de aanpak van de 'two-statements method' die zegt dat een gemiddelde van 1-3 afwezigheid van adaptatie (oftewel cultuurbehoud) betekent en een gemiddelde van 4-6 aanwezigheid van adaptatie (oftewel cultuurbehoud) betekent. In het geval van getallen na de komma wordt naar boven of beneden afgerond. In lijn met de acculturatietheorie wil dit zeggen dat bijvoorbeeld iemand die een gemiddelde gelijk aan vier of hoger zowel op adaptatie als op cultuurbehoud heeft,

een integratie acculturatiestrategie hanteert. Zowel adaptatie als cultuurbehoud zijn aanwezig bij deze persoon, dus zowel het behouden van de cultuur van herkomst als het adapteren aan de cultuur van het land waarin iemand verblijft. Kijken we naar assimilatiestrategie, dan zien we een patroon waarin adaptatie aanwezig (gemiddelde 4-6) en cultuurbehoud afwezig zijn (gemiddelde 1-3). Voor separatie is dit patroon het tegenovergestelde en een persoon met een marginalisatie acculturatiestrategie heeft zowel op adaptatie als op cultuurbehoud een gemiddelde tussen 1 en 3. Dit vergelijk peilt naar de absolute verhouding tussen adaptatie en cultuurbehoud. Relatief gezien berekenen we de verschillen tussen adaptatie en cultuurbehoud. Deze geven een trend aan voor acculturatiestrategie (in tabel x vermeld tussen haakjes). Een verschilscore groter dan 10 percent van de schaalrange van 1 tot 6 leggen we vast als noemenswaardig verschil om trends aan te duiden, gezien de standaarddeviaties van .53 voor cultuurbehoud en .69 voor adaptatie. Op basis van het boven beschreven scoringsalgoritme van de BACS16 werden de waarden afkomstig uit de vragenlijst geëvalueerd en in het volgende beschreven.

Bijlage E

Bicultural identity orientation scale-BIOS

Hieronder vindt u een aantal vragen die peilen naar uw beleving van de biculturele identiteiten. Zet a.u.b. een kruis bij het antwoord dat voor u van toepassing is. U zult eerst de Engelse versie van de vragen zien staan. De vertaling naar het Nederlands moet slechts worden bekeken als er onduidelijkheden zijn in de Engelse verwoording van de vragen.

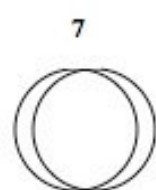
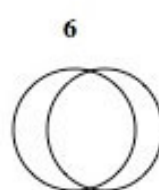
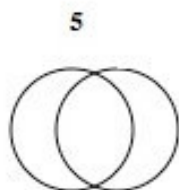
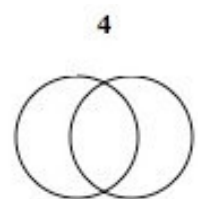
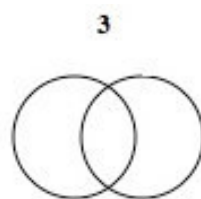
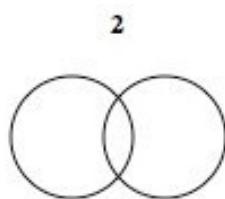
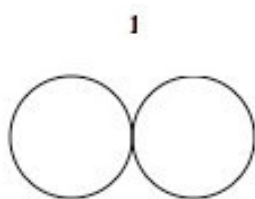
	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Eerder mee oneens	Eerder mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
1) If I were born again, I'd choose to be part of only one cultural group. <i>(Als ik opnieuw was geboren zou ik kiezen deel uit te maken van slechts een cultuur)</i>						
2) My ethnic identity varies depending on whom I am with <i>(Mijn etnische identiteit verandert afhankelijk met wie ik samen ben)</i>						
3) My ethnic culture is compatible with the Belgian culture. <i>(Mijn etnische cultuur is verenigbaar met de Belgische cultuur)</i>						
4) There is a conflict within myself between the two cultures I belong to <i>(Er bestaat een conflict binnen mezelf tussen de twee culturen waarvan ik deel uitmaak)</i>						
5) I feel my identity is a hybrid of two cultures <i>(Ik voel dat mijn identiteit een mengsel, kruisingsproduct, is van de twee culturen)</i>						
6) If I were to describe the relationship between the two cultures within myself, I'd depict them as integrated. Most of my friends see me as belonging to both my ethnic culture and the Belgian culture. <i>(Als ik de relatie tussen de twee culturen binnen mezelf moest beschrijven zou ik zeggen dat ze geïntegreerd zijn. Vrienden denken dat ik deel uitmaak van zowel mijn etnische als de Belgische cultuur)</i>						
7) I have difficulty reconciling the differences between my ethnic culture						

and the Belgian culture. <i>(Ik heb moeilijkheden als ik de verschillen tussen mijn etnische en de Belgische cultuur verenig)</i>						
8) My ethnic and Belgian identities are in harmony. <i>(Mijn etnische en Belgische identiteit zijn in goede harmonie met elkaar)</i>						
9) I adapt my ethnic identity according to the circumstances <i>(Ik pas mijn etnische identiteit aan naargelang van de omstandigheden)</i>						
10) I feel that I must decide which of my two cultures is more central to my identity <i>(Ik voel dat ik een keuze moet maken welk van de twee culturen centraal staan in mijn identiteit)</i>						
11) I feel my identity is a mix of two cultures <i>(Ik voel dat mijn identiteit een mengeling van twee culturen is)</i>						
12) I feel it is hard to belong to two cultural groups <i>(Ik voel dat het moeilijk is om tot twee cultuurgemeenschappen toe te behoren)</i>						
13) My ethnic identity pairs nicely with my Belgian identity <i>(Mijn etnische identiteit verbindt zich mooi met de Belgische identiteit)</i>						
14) I adjust my identity depending on whether I am with people from my ethnic group or Belgian group <i>(Ik pas mijn identiteit aan afhankelijk of ik met Belgen ben of met personen van mijn etnische groep)</i>						
15) I feel one should be loyal to only one cultural group <i>(Ik denk dat iemand slechts tegenover een culturele groep loyal zal tegenoverstaan)</i>						
16) I feel one has to make a decision of choosing a particular culture over the						

other <i>(Ik denk dat iemand de keuze moet maken voor een van de twee culturen)</i>						
17) I often find myself switching between cultures in different situations. <i>(Ik schakel (switch) vaak van de een naar de andere cultuur afhankelijk van verschillende situaties)</i>						
18) Although they are different, the two cultural groups I identify with go well together <i>(Ook al verschillen de twee culturele gemeenschappen waarvan ik deel uitmaak van mekaar, passen ze bij elkaar)</i>						
19) Sometimes I am confused about my ethnic identity <i>(Soms ben ik in de war/ is het confuus met mijn etnische identiteiten)</i>						

Cirkel Diagrammen

Hieronder ziet u zeven afbeeldingen. Deze zullen, elk op zich, een mogelijke representatie van de relatie tussen de Belgische en de etnische identiteit laten zien. Kiez a.u.b. een van de zeven afbeeldingen die deze relatie vanuit uw binnenste het best beschrijft en omcirkel deze.

Omschrijving BIOS

De BIOS bestaat uit vijf met elkaar samenhangende subschalen (in dit onderzoek verder gebruikt met de Engels benamingen: 'monocultural orientation', 'flexibility', 'compability', 'conflict' en 'hybridity'). De BIOS werd op basis van de tweedimensionale 'Bicultural Identity Integration Scale- BIIS' (Benet-Martinez, 2002) en een aantal items uit andere vragenlijsten ontworpen (Comanaru, 2009). In tegenstelling tot de BIIS houdt de BIOS bijkomend rekening met contextuele factoren en 'frame-switching' door de dimensie stabiel-variabel toe te voegen. In plaats van de klassieke assen conflict-harmonie en distantie-overlap opgesteld door Benet-Martinez gaat de BIOS dus uit van een vijftal subschalen. De schaal 'conflict' geeft een continuüm aan van een individu die in tweestrijd is met zijn biculturele identiteiten. Compatibility geeft daarentegen een situatie van verenigbaarheid weer en geeft de mate van overlapping van de biculturele identiteiten aan. 'Hybridity' wil zeggen dat het individu zijn bi-culturele identiteiten als apart en gedissocieerd versus gefusioneerd beleeft. De subschaal 'monocultural orientation' geeft de wens aan deel uit te maken van een van de twee culturen en de 'flexibility' schaal beschrijft contextafhankelijke adaptatie van gedrag en attitudes. De BIOS bestaat uit 20 items, waarvan elk item kan worden beantwoord op een zes-punten Likert-schaal met de antwoordmogelijkheden van 1 (helemaal mee oneens) tot 6 (helemaal mee eens). De vragenlijst werd niet direct naar het Nederlands vertaald door de onderzoeker. Er werden wel Nederlands vertalingen aangeboden in het geval dat Engels niet voldoende gekend was. Omdat de vragenlijst is ontworpen in de Canadese samenleving werd 'canadian culture' in alle items vervangen door 'Belgian culture'. Een voorbeeld van een item op de conflictschaal is de stelling: 'There is a conflict within myself between the two cultures I belong to'. Een voorbeeld van een 'compatibility' item is: 'although they are different, the two cultural groups I identify with go well together'. 'Hybridity' wordt onder andere bevraagd door: 'I feel my identity is a mix of two cultures'. Naar 'monocultural orientation' peilen stellingen zoals: 'I have difficulty reconciling the differences between my ethnic culture and the Belgian culture' en een voorbeeld voor 'flexibility' is de stelling: 'I adapt my ethnic identity according to the circumstances'. Uit eerder onderzoek bleek dat de BIOS een geschikt instrument is voor het meten van de organisatie van bi culturele identiteiten van diverse etnische groepen en zowel eerste als tweede generatie migranten. Verder werden voor de vijf subschalen interne consistentie betrouwbaarheden, Cronbach's α van .85 tot .91 gevonden en naar een redelijke inhoudsvaliditeit verwezen die met behulp van kwalitatieve interviewdata werd nagegaan (Comanaru, 2009).

Interpretatie BIOS

Voor de analyse van de vragenlijst berekenden we gemiddelden per sub-schaal die we in lijn met de 'two-statements method' categoriaal interpreteerden. Dit betekent dat er geen neutrale optie bestond om aan te vinken. De bevroagde moet kiezen voor het een of het ander (de aanwezigheid of afwezigheid van bijvoorbeeld conflict). Een gemiddelde tussen 1 en 3 verwijst bijvoorbeeld naar de afwezigheid van conflict in de beleving van de ondervraagde. Ergo verwijst een gemiddelde tussen 4 en 6 naar de aanwezigheid van conflict. Het zelfde geldt voor de overige vier schalen. In het geval van getallen achter de komma wordt naar boven of beneden afgerond. De gradaties tussen 1 tot 3 of 4 tot 6 geven de mate van conflict aan. Zo geeft 1 heel weinig conflict aan en 3 eerder weinig conflict. Een gemiddelde van 4 geeft dus minder conflict aan tegenover een gemiddelde van 6. Hierdoor kun je zowel absoluut aangeven of er conflict aanwezig is of niet als relatief een uitspraak doen over de mate van waargenomen conflict.

Omschrijving en interpretatie cirkeldiagrammen

Circle diagrams (zie bijlage x). Ter Figuurlijke ondersteuning van de BIOS werd gebruik gemaakt van een gemodificeerde versie van cirkeldiagrammen die oorspronkelijk ontworpen werden om de inclusie van anderen in het zelf uit te beelden (Aron, Aron en Smollan, 1992). De aangepaste, cultuurgerelateerde versie van de cirkeldiagrammen tracht de distantie-overlap dimensie en hybriditeit van de etnische en nationale identiteiten weer te geven. De diagrammen zijn zo opgezet dat de totale gemeenschappelijke oppervlakte van de twee cirkels vergroot naarmate ze meer overlappen met elkaar. De diagrammen zijn zo opgezet dat de totale gemeenschappelijke oppervlakte van de twee cirkels vergroot naarmate ze meer overlappen met elkaar. Er zijn zeven cirkelafbeeldingen die lineair en geleidelijk grotere overlap vertonen, wat op zeven stappen lijkt. Uit onderzoek blijkt dat de cirkeldiagrammen voldoende convergente validiteit hebben (Aron, Aron en Smollan, 1992; Comanaru, 2009). Elk van de vijf subschalen van de BIOS heeft een predictieve waarde voor de cirkeldiagrammen behalve 'conflict'.

Bijlage F

Perceived Discrimination Scale- PDS

Hieronder vind je een aantal vragen die peilen naar mogelijke ervaren discriminatie.

Enerzijds, of je denkt dat personen uit de cultuur of het land van jouw grootouders, ouders of jijzelf worden gediscrimineerd en anderzijds, of jijzelf discriminatie ervaart.

Uit welk land (verschillend van België) komen je ouders, grootouders of jijzelf? Indien je ouders of grootouders uit verschillende landen komen, kies dan het land waar jijzelf het meest mee verbonden bent.

(a) _____

Omcircel a.u.b. het antwoord dat voor u van toepassing is. (a) wordt gebruikt voor het land en de taal die hierboven door u werd genoteerd.

	Nooit	Bijna nooit	Soms	Vaak	altijd
1) Hoe vaak worden personen uit (a) _____ in België gediscrimineerd als ze in België een baan zoeken?					
2) Hoe vaak worden personen uit (a) _____ in België gediscrimineerd als ze een huis zoeken?					
3) Hoe vaak worden personen uit (a) _____ gediscrimineerd in België op straat of in winkels?					
4) Hoe vaak worden personen uit (a) _____ in België gediscrimineerd op school of op hun werk?					
5) Ik voel me niet geaccepteerd door Belgen					
6) Ik heb het gevoel dat Belgen iets tegen mij hebben					
7) Ik ben wel eens vernederd of beleidigt geweest omdat ik uit (a) _____ kom					
8) Mensen ontwijken mij of sluiten mij buiten of accepteren me niet omdat ik uit (a) _____ kom					

Omschrijving PDS

De 'Perceived Discrimination Scale- PDS' (gepercipieerde etnische discriminatie vragenlijst- Nederlandse versie). De PDS bestaande uit acht items be vraagt aan de ene kant de schaal 'waargenomen groepsdiscriminatie' en aan de andere kant 'subtiële, individueel ervaren discriminatie' waarvan de items op een vijf-punten Likertschaal met de antwoordmogelijkheden van 1 (nooit) tot 5 (altijd) aangegeven worden. Een voorbeeld van een item op de schaal

'waargenomen groepsdiscriminatie' is: 'hoe vaak worden personen uit (a) gediscrimineerd in België op straat of in winkels?', waarbij (a) bijvoorbeeld staat voor het herkomstland van ouders, grootouders of de bevroagde zelf. Een voorbeeld van de subschaal 'subtiële, individueel ervaren discriminatie' is: 'Ik heb het gevoel dat Belgen iets tegen mij hebben'. Uit een onderzoek bij een steekproef (N=118) in België werd een interne consistentie betrouwbaarheid gevonden van Cronbachs alfa .86 voor beide subschalen.

Bijlage G

Twenty statements test

In het volgende wordt u gevraagd om twintig keer een antwoord te geven op onderstaande vraag:
„Wie ben ik ? / Who am I ?”

Een voorbeeld voor een mogelijk antwoord is:

Wie ben ik? → Ik ben klein

„Wie ben ik ? / Who am I ?”

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.

Bijlage H

Stability of Self Scale

Hieronder vindt u een aantal vragen die peilen naar uw zelfconcept. Zet a.u.b. een kruis bij het antwoord dat voor u van toepassing is

	Helemaal niet van toepassing	Eerder niet van toepassing	Neutral	Eerder van toepassing	Helemaal van toepassing
Some days I am happy with the kind of person I am and other days I am not					
my ideas about myself seem to change very often					
some days I feel I am one kind of a person and other days I feel I am a different kind of person					
some days I have a good opinion of myself, and other days I have not					
I am often unsure about myself					

Omschrijving

De 'stability of self scale' bestaat uit vijf items waarvan elk item kan worden beantwoord op een vijf-punten Likert-schaal met de antwoordmogelijkheden van 1 (helemaal niet van toepassing) tot 5 (helemaal van toepassing). Daarbij betekent een hoge score een onbestendig zelfconcept en geeft een lage score een stabiel zelfconcept aan. Voorbeeld van een item is: 'Some days I am happy with the kind of person I am and other days I am not'. Uit onderzoek blijkt een interne consistentie betrouwbaarheid van Cronbachs alfa van .64 tot .72 variërend over verschillende etnische groepen heen (Verkuyten, 1995).

Bijlage I Codeboek

Codesysteem	Subcodes	Subsubcode	Definitie/Memo's
Transport en Trauma			Achtergrond (gastarbeiders, vluchtelingen), gezinscontext, verhalen van vroeger en vandaag, Trauma's. Doorgave van onderdrukking aan de volgende generatie.
	Conflict Koerden en Turken		Conflict tussen Koerden en Turken in België. Conflict tussen Koerden en Turken in Turkije. Discriminatieonderwerpen die te maken hebben met het specifieke conflict tussen de Koerden en de Turken.
		Nationalisme	Streven naar een onafhankelijk verenigd Koerdistan. Verbonden voelen met een land. Verbanden met PKK. Maar ook onderwerpen die Turkse nationalistes betreffen.
Overkoepelende identiteit			Overkoepelende identiteiten zoals mens, wereldburger, zus, vader, Brusselaar, Europeaan. En alle opmerkingen die dit raken.
Terugkeren			War ziet iemand zijn toekomst? In hoeverre heeft het cultuurbehoud waarvan we spreken te maken met de conservatieve tradities van vroeger. Peilt ook naar aanpassing aan traditionele Koerden.
Cultuurverlies			Identiteitsdreiging van de Koerdische identiteit en cultuur. Overdragen van de Koerdische cultuur naar volgende generaties. Invloed eerste generatie. Factoren die de Koerdische cultuur bedreigen.
Marginalisatie			Een niet-identificatie met de etnische en nationale identiteit.
Segregatie			Segregatie betekent voornamelijk een identificatie met de etnische groep
Assimilatie			Assimilatie betekent voornamelijk een identificatie met de nationale groep.
Integratie			In het geval van integratie is er dus sprake van biculturalisme en integratie van meervoudige (nationale en etnische) identiteiten in een persoon.
Waargenomen individuele erkenning			Erkenning van het individu onafhankelijk van zijn culturele achtergrond. Erkenning van het individu als vertegenwoordiger van de Koerdische groep. Erkenning van individuele competenties. Acceptatie ongeacht de culturele achtergrond.
Waargenomen groepserkenning			De erkenning en waardering van de Koerdische groep en cultuurverschillen (aandacht voor etnisch culturele diversiteit). Erkenning van minderheidsrechten. Erkenning van de Koerden als verschillend van andere allochtone groepen. Officiële erkenning (identiteitskaart, media).

Bijlage I Codeboek

Discriminatie allochtonen algemeen			Stigmatisering, Stereotieperen, Benadeling tegenover de Belgische meerderheidsgroep bij het vinden van een job enz. De groep allochtonen als minderwaardig gezien.
Gepercepteerde subtiele en individueel ervaren discriminatie			Voorbeeld: : 'Ik heb het gevoel dat Belgen iets tegen mij hebben'
Gepercepteerde groepsdiscriminatie			Voorbeeld: Koerden worden in België vaak gediscrimineerd op straat of in winkels
Beleving etnische en nationale identiteit			Acculturatieidentiteit. Cultuurbehoud en adaptatie gecombineerd.
	Nationale identiteit		
Identiteitsontwikkeling			Identificaties van nu en vroeger. Factoren die invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de huidige identiteit waaronder culturele identiteit maar ook andere individuele facetten van identiteit.
Multi(bi)culturele organisatie			Beschrijft hoe de etnische en nationale identiteit georganiseerd zijn
	Hybriditeit		'the blend of the two cultures to create one': 'Hybriditeit' wil zeggen dat het individu zijn bi-culturele identiteiten als apart en gedissocieerd versus gefusioneerd beleeft
	Conflict		perceived discord between two cultures: 'conflict' geeft een continuüm lopend van een individu die in tweestrijd is met zijn bi-culturele identiteiten.
	Compatibiliteit		perceived congruence between the two cultures: Compatibility spiegelt daarentegen een situatie van verenigbaarheid weer en geeft de mate van overlapping van de bi-culturele identiteiten aan.
	Monoculturele orientatie		the desire to be part of only one of the two cultures: 'monocultural orientation' geeft de wens aan deel uit te maken van één van de twee culturen.
	Flexibiliteit		the alternation of behaviours and attitudes depending on the context: 'flexibility' beschrijft contextafhankelijke adaptatie van gedrag en attitudes
Aanpassing			Openheid voor adaptatie: het contact dat iemand wenst te hebben met personen die niet afkomstig zijn uit zijn/haar culturele groep van oorsprong
	Gedragsregels		
	Culturele activiteiten		
	Culturele kennis		
	Taalvaardigheden		

Bijlage I Codeboek

	Psychological adjustment & sociocultural adaptation		Peiling naar de betekenis van de gehanteerde acculturatiestrategieën. □ Psychological adjustment = feeling wel □ Sociocultural adaptation = performing wel
Cultuurbehoud			de mate waarmee een persoon zijn oorspronkelijke cultuur oprecht wilt behouden
	Gedragsregels		
	Culturele activiteiten		
	Culturele kennis		
	Taalvaardigheid		

Noot: Paarse codes-onderzoeksvraag 1. Groene codes-onderzoeksvraag 2. Gele codes-onderzoeksvraag 3.

Duidelijk gekleurde codes = categorieën voor selectieve codering (deductief)

Licht gekleurde codes = invivo codevariabelen (inductief)